

Onsdagen den 5 mars

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollet för den 25 februari.

§ 2 Herr talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för herr *Nilsson* i Trobro, som var sjukskriven fr. o. m. den 4 mars.

Herr Nilsson i Trobro beviljades ledighet för tiden den 4 mars–den 3 maj.

Herr talmannen anmälde att herr *Lundgren* i Kristianstad fr. o. m. den 5 mars inträdde som ersättare för herr Nilsson i Trobro under hans ledighet från riksdagsmannaupdraget.

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Proposition

Nr 51 till finansutskottet

§ 4 Föredrogs och lades till handlingarna

Konstitutionsutskottets betänkande

Nr 2 angående verstitälld granskning av riksdagsbibliotekets förvaltning under år 1974

§ 5 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkanden

Nr 3 med anledning av framställningen 1975:10 från riksdagens förvaltningsstyrelse angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 i vad avser anslag under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Nr 4 med anledning av framställning i propositionen 1975:1 om anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1975/76 till partistöd

Nr 5 med anledning av framställning i propositionen 1975:1 om anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1975/76 till vissa kostnader i anledning av allmänna val

Nr 6 med anledning av till utskottet hänvisade framställningar i propositionen 1975:1 om anslag för budgetåret 1975/76 under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Skatteutskottets betänkanden

Nr 2 med anledning av motioner om maximigränsen för avdrag för underhåll av barn, m. m.

Nr 3 med anledning av motioner om vissa tullfrågor

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Vidareutbildning av överförmyndare

Nr 4 med anledning av propositionen 1975:1 i vad avser vissa anslag inom finansdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1975/76

Justitiekammarens betänkanden

Nr 2 med anledning av propositionen 1974:189 med förslag till lag om ändring i lagen (1966:664) med vissa bestämmelser inom immunitet och privilegier

Nr 3 med anledning av propositionen 1975:2 med förslag om tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 såvitt avser justitiedepartementets verksamhetsområde

Nr 4 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller anslag till rätts-
hjälp m. m. jämte motioner

Nr 5 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller anslag till åklagarväsendet

Lagutskottets betänkande

Nr 2 med anledning av motion om en ny företagsform för mindre och medelstora företag

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 6 Vidareutbildning av överförmyndare

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 3 med anledning av motion om vidareutbildning av överförmyndare.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Genom den nya lagstiftning om förmyndarskap som antogs samma dag som vi avslutade höstsessionen ålades överförmyndare ganska många nya och stora uppgifter. En överförmyndare skall sålunda i fortsättningen pröva frågor om försäljning eller pantförskrivning av fast egendom, ge tillstånd vid placering av omyndigs medel i värdesäkra tillgångar och granska huruvida ett förmyndarskap alltjämt behöver äga bestånd. Vidare har grunderna för omyndigförklaring begränsats och möjligheterna för omyndig att på nytt bli myndigförklarad ökat. En förmyndare sörjer nu i större utsträckning än tidigare för myndlingens personliga omvårdnad. En överförmyndare skall ge förslag till arvode åt förmyndare och gode män och skall också avgöra huruvida dessa arvoden skall betalas av allmänna medel.

Det är sålunda en hel del nya uppgifter som nu åläggs överförmyndare. Fru Fränkel och jag har i en motion yrkat på att överförmyndaren för att kunna fullgöra dessa uppgifter skall få en speciell utbildning. Också lagutskottet har ansett att så bör vara fallet, och vi är tacksamma för det. Därmed har motionens innersta syfte tillgodosetts.

När det gäller vem som skall svara för denna utbildning har däremot skiftande synpunkter framkommit. Vi har föreslagit att staten skulle ta initiativet härtill, eftersom det är staten som ålägger förmyndarna deras uppgifter. Nu menar lagutskottet att det är lämpligare att Kommunförbundet genomför denna utbildning. Det är ur motionärernas synpunkt egalt vem som står för utbildningen. Vad som är väsentligt är att det blir en central myndighet som står för denna, så att den blir likartad i landets olika delar. Jag anser att det är mycket väsentligt att denna utbildning bedrivs på ett sådant sätt att en likartad praxis skapas då det gäller tillämpningen av den genomförda lagstiftningen.

Lagutskottet har alltså påpekat att utbildningen i fråga lämpligen bör komma till stånd genom Kommunförbundets försorg. Jag vill i detta sammanhang vädja till riksdagsledamöter som har närmare anknytning till Kommunförbundets verksamhet att beakta denna synpunkt, så att utbildningen inte blir försummad eller bortglömd.

Jag vill vidare peka på att vi motionärer föreslagit att staten skulle åta sig kostnaderna för denna utbildning. Detta vill lagutskottet inte gå med på utan anser att dessa kostnader bör åvila kommunerna. Även om kostnaderna säkerligen är relativt obetydliga, vill jag framhålla att det pågår en ständig kamp för att hålla kommunernas utgifter nere. Det har förts förhandlingar mellan staten och kommunerna om att de senare inte skall höja sina utdebiteringar. Kommunalmän och landstingsmän har ofta något av klagan i tonen då de talar om att det sker en övervältring av kostnader från staten till kommunerna, och ibland kan denna klagan vara ganska högljudd.

Eftersom det i det här fallet rör sig om en nyskapad utgift, som staten bestämmer, ansåg motionärerna att det kunde vara skäligt att staten åtminstone bidrar med själva igångsättningskostnaderna och betalar utbildningen. Lagutskottet och, förmodar jag, riksdagen i övrigt godtar tydligen utan någon klagan att en kostnad läggs på kommunerna. Jag menar att man skulle ha kunnat markera att det inte får ske en övervältring av kostnader på en kommun utan att man åtminstone skriker till och säger att det inte är riktigt. Har staten bestämt en sak borde den också stå för kostnaden.

Jag vill gärna trycka på värdet av att den här utbildningen kommer till stånd. Utskottet har sagt att den inte kan påbörjas innan lagen träder i tillämpning, men det tror jag inte är så alldeles väl grundat. Efter vad jag kan förstå kommer de överförmyndare som nu fungerar att i regel ha kvar sina uppgifter, därest de får kommunens förtroende. De har ändå en viss rutin och vana, och dem bör man väl inte plötsligt avsätta därför att det blir en ny lag. Dessa överförmyndare upplever emellertid i dag ett mycket starkt behov av att bli insatta i de nya uppgifter som de får, och det skulle väl vara riktigt att de blev det innan de skall börja tillämpa det nya systemet. Man behöver nog också få en viss mögningstid då det gäller sådana här kunskaper.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till lagutskottets hemställan i föreliggande form.

Onsdagen den
5 mars 1975

Granskningsmyndighet för boutredningsmannaarvode m. m.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Eftersom herr Henmark inte framställde något yrkande förefaller det kanske onödigt att lagutskottets ordförande tar till orda. Vi har varit helt eniga i utskottet, vilket framgår av vårt betänkande. Utskottet och motionärerna är ense om att den här utbildningen behövs, men vi menar att den lämpligen skall bedrivas i kommunal regi. Herr Henmark talar om en övervältring av kostnaderna, men det är väl att använda litet starka ord. Jag tror inte att kostnaderna för utbildningen kommer att bli så stora att de inte väl kan rymmas inom de ordinarie ramar för utbildningskostnader som kommunerna har.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Granskningsmyndighet för boutredningsmannaarvode m.m.

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 4 med anledning av motion om granskningsmyndighet för boutredningsmannaarvode m. m.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 4 behandlas min motion nr 22, där jag anhåller om utredning och förslag till inrättande av en granskningsmyndighet för bedömning av skälighet i boutredningsmans arvode m. m. En liknande motion väcktes av mig jämväl vid fjolårets riksdag.

Jag är medveten om att den som är delägare i ett dödsbo har möjlighet att begära rättens prövning i talan bl. a. mot boutredningsmans arvodesräkning, därest någon i dödsboet finner att arvodet kan anses oskäligt i förhållande till förvaltningens omfattning och det arbete som boutredningsmannen nedlagt. I 19 kap. 19 § ärvdabalken stadgas denna möjlighet. Som jag framhållit i min motion föreligger det inte i lagen några föreskrifter för boutredningsarvodets bestämmande. Boutredningsmannen har att tillgodogöra sig det belopp som han själv finner skäligt och av omständigheterna påkallat, och den som inte åtnöjes med boutredningsmannens egen beräkning får, som jag tidigare anfört, hänskjuta frågan till rättens prövning. Rätten har därmed möjligheter att meddela jämkningar enligt allmänna avtalsrättsliga regler.

Nu är det tyvärr så att delägare i dödsbon ytterst ogärna vänder sig till rätten för att den skall pröva skäligheten av det arvode som boutredningsmannen vill tillgodogöra sig. Det kan vara personliga känslor med hänsyn till den avlidne som avhåller vederbörande från att vända sig till rätten.

Det har förekommit – och förekommer – att boutredningsmän begärt arvoden som man kan anse oskäligen i förhållande till det arbete som vederbörande presterat. Jag har anfört ett exempel i motionen. Det var en boutredningsman som betingade sig ett arvode på över 21 000 kr. för en boutredning. Detta arvode ansåg jag vara oskäligt, och jag föreslog dödsbodelägarna att vända sig till rätten för att den skulle pröva skäligheten, men de var ej villiga därtill av rent personliga skäl med hänsyn till den avlidne. Jag medger gärna att det anförda exemplet var drastiskt, men det visar ändå att det förekommer fall då man verkligen kan tala om oskäligen arvoden. Hur stort antal fall det är fråga om är mycket svårt att ange, helt enkelt av den orsaken att det stora flertalet dödsbodelägare hellre betalar ut arvoden som de anser oskäligen än de går till rätten och begär jämknings.

Jag tror därför att DON:s företagna undersökning är riktig och att det endast är få procent dödsbodelägare som för klandertalan vid domstol. Men därmed är det inte bevisat att antalet fall där oskäligen arvoden förekommer är ringa.

Om någon form – jag medger gärna att det kan vara svårt att ange vilken form – av reklamationsnämnd inrättas, skulle enligt min övertygelse antalet prövningar ge belägg för det berättigade i tillkomsten av en dylik nämnd.

Jag vet, herr talman, att denna fråga är för tidigt väckt. De olika remissorganen har samtliga avstyrkt bifall till tankegångar om någon form av granskningsmyndighet rörande boutredningsarvode, varför jag har full förståelse för utskottets ställningstagande. Men jag är övertygad om att samhällets kontrollorgan i en framtid kommer att omfatta kontroll av skäligheten av boutredningsmännens arvode, i likhet med vad som har skett på flera områden av samhällssektorn.

Med det sagda, herr talman, har jag velat ge min mening till känna, och jag har inget annat yrkande än utskottets.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! I denna fråga, där nu herr Börjesson i Falköping har utvecklat sin talan, hade en likalydande motion väckts även till förra årets riksdag. På s. 3 i betänkandet återges ett avsnitt av utskottets skrivning vid det tillfället. Därav framgår att Stockholms tingsrätt i sitt remissyttrande – inom parentes sagt var samtliga remissyttranden avstyrkande på denna punkt – uttalade att av de under år 1973 vid tingsrätten förordnade boutredningsmännen var 38 % advokater. I de fall där så sker är det fråga om ganska komplicerade boutredningar. Då har dödsbodelägare som är missnöjda med arvodesräkningen att välja mellan att begära skiljedom hos Advokatsamfundet eller klandra arvodesräkningen vid domstol.

Herr Börjesson i Falköping har anfört, och jag tror att han har rätt på den punkten, att känslomässiga skäl och annat kan göra att man drar sig för att låta sådana här mål gå till domstol. Men möjligheten

att vända sig till Advokatsamfundet föreligger således i alla de fall där vederbörande advokat är ansluten till samfundet.

Vi har i lagutskottet inte heller i år kunnat gå med på förslaget att skapa möjligheter till en särskild förhandsprövning av arvodesräkningar. Jag vill emellertid betona att vi har den största förståelse för motionärens synpunkter, och det drastiska exempel som han själv anfört visar tydligt att det kan förekomma missbruk i sammanhanget. Vi är naturligtvis i lagutskottet lika besjälade av viljan att stävja sådant missbruk som motionären är, men vi har uppfattningen att de nuvarande möjligheterna skall kunna utnyttjas i dessa fall.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

Nr 1 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller beredskapsbudget för totalförsvaret

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

Nr 2 med anledning av propositionen 1975:2 med förslag om tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 såvitt gäller försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 6

Teckning av aktier i Crownair AB

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! När riksdagen våren 1973 på förslag av försvarsministern beslöt att statens aktieinnehav i Crownair AB skulle flyttas till försvarsdepartementet biträdde vi moderater inte det förslaget. Vi röstade i stället för en moderat reservation till försvarsutskottets betänkande i frågan.

När vi i försvarsutskottets nu föreliggande betänkande tar del av utvecklingen för Crownair AB finner vi att den på ett slående sätt bekräftar riktigheten i den bedömning som vi moderater gjorde i reservationen för två år sedan. Vi sade oss tro att Crownair AB skulle ges en för månstställning framför sina konkurrenter. Det har också skett. Man har i kungörelse gett Crownair AB monopol på transporter som bolaget kan

utföra åt statliga myndigheter, och trots detta har statliga medel måst tillföras för att täcka förluster i flygbolagets verksamhet. Också för den utvecklingen varnade vi i vår reservation.

Vi är fortfarande lika oförstående till att den helstatliga delen av Crownair AB skall förvaltas av försvarsdepartementet. Enligt föreliggande redovisningar var bolagets flygtid för försvarets räkning 1973/74 endast ca 50 timmar.

Herr talman! Låt mig sluta med att ordagrant återge den sista delen av vårt särskilda yttrande:

”Vår i reservationen 1973 framförda mening att det saknades bärande skäl att knyta bolaget till försvarsdepartementet har sålunda bestyrkts. Den nu föreslagna fusionen, som vi i och för sig tillstyrker, kan komma att skärpa detta förhållande. Vi förutsätter att regeringen så snart erfarenhet vunnits på nytt prövar frågan om var det statliga ägaransvaret bör vara förlagt.”

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

Nr 3 med anledning av förslag i propositionen 1975:1 om förbättrade värnpliktsförmåner jämte motion

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Åtgärder mot stöld av vapen m. m. från militära förråd

Föredrogs försvarsutskottets betänkande nr 4 med anledning av motion om åtgärder mot stöld av vapen m. m. från militära förråd.

I detta betänkande behandlades motionen 1975:106 av herr Lövenborg m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde skyndsamt utredning och förslag till åtgärder som effektivt förhindrade utflödet av vapen från militära förråd.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975:106.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Det är ju ingen nyhet att brottsligheten i vårt land har blivit alltmer våldsbetonad. Det var inte lika vanligt förr att bankrånare och andra brottslingar var beväpnade med kulsprutepistoler och andra moderna vapen. Nu förekommer detta mycket ofta, och det måste betraktas som oroande.

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

*Åtgärder mot stöld
av vapen m. m. från
militära förråd*

Onsdagen den
5 mars 1975

*Åtgärder mot stöld
av vapen m. m. från
militära förråd*

Försvarsutskottet har vid behandlingen av min motion 1975:106 ansett att allt är ganska gott, och utskottet har hänvisat till de förbättringar som gjorts. Men uppenbarligen är de förbättringarna inte tillräckliga när det gäller bevakning och förvaring, eftersom det fortfarande är möjligt att plundra militära förråd på vapen. Tidigare, då vapen förvarades i träbaracker, var de militära vapenförråden under all kritik. Den nya typen av förråd är av betong, men inte ens det räcker för att hindra stölder. Förra sommaren skedde en rad inbrott i militära förråd i det nordligaste militärområdet. Detta visar att inte ens betongväggar och ståldörrar kunde stoppa vapentjuvarna. De sprängde hål i betongväggen och tog vad de ville ha. Detta skedde bl. a. i närheten av Kalix. Vid ett inbrott utanför Boden stals handeldvapen, ammunition och minor. Vapenstölderna i militära förråd har skett i Haparanda och Jokkmokk och troligen även på andra håll. I åtminstone två av fallen har inbrotten förövats mot just den nya typen av förråd, och det visar ju att även det skyddet är otillräckligt.

Försvarsutskottet skriver att försvarsmakten förvarar mer än 1 miljon handeldvapen på mer än 3 000 platser i landet och att det utflöde som nu sker mot den bakgrunden måste betraktas som litet. Ja, visst kan man tycka att ett hundratal vapen som varje år försvinner ur militärens ägo inte är så särskilt många, men i händerna på rånare, Ustasjafolk och andra blådårar är det alldeles för mycket. Utskottet känner ingen oro över detta faktum, men det gör polisen, som kräver effektivare åtgärder. För rikspolisstyrelsen står det klart att de säkerhetsåtgärder som försvarsutskottet åberopar är otillräckliga. Man rekommenderar där ökad tillsyn, och det är kanske den väg man måste gå.

Jag har i vår motion ifrågasatt riktigheten av att militären förvarar vapen i en mängd förråd på det sätt som nu sker. Försvarsutskottet hävdar att det är nödvändigt, och i så fall måste man ställa kravet att dessa militära vapenförråd bevakas bättre. Nu inspekterar man ett par gånger i veckan, men det utgör ju ingen garanti mot inbrott. Då frågar man sig om det kan tänkas en kontinuerlig bevakning, och jag tycker inte att det bör vara omöjligt att bevaka dessa 3 000 förråd på ett mera intensivt och bättre sätt än vad som i dag sker. Det kan också finnas andra alternativ. Jag anser att de säkerhetsåtgärder som nu existerar är otillräckliga och yrkar därför, herr talman, bifall till motionen 106.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Herr Lövenborg har i motionen 106 begärt åtgärder mot stöld av vapen m. m. från militära förråd. Hemställdan i hans motion lyder: "— att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt utredning och förslag till åtgärder som effektivt förhindrar utflödet av vapen från militära förråd."

Vi har i utskottet noggrant granskat frågan om förvaring av försvarets vapen. Den som vill följa detta kan slå upp försvarsutskottets betänkande nr 4, där det bl. a. förekommer statistik över tillgripna vapen här i landet,

försvarets andel av dessa, hur många som förkommit från alla slag av förråd och hur många som förkommit från mobiliseringsförråd, som ju var det herr Lövenborg särskilt talade om. Av denna statistik framgår att det endast är en mindre del av tillgripna vapen i Sverige som kommer från försvarsmaktens förråd. Hälften av de vapen som tas från försvaret kommer från någon typ av förråd. Under hela 1970-talet har endast 20 vapen, varav 16 utan vital vapendel, förkommit från mobiliseringsförråd. Jag tycker att den statistiken på ett ganska drastiskt sätt visar överdrifterna i herr Lövenborgs anförande. Förlusterna bör ses mot bakgrunden av att försvarsmakten har ett mycket stort antal vapen. Som herr Lövenborg nämnde rör det sig om ungefär en miljon handeldvapen, som förvaras i mer än 3 000 förråd ute i landet, och man har 200 000 vapen varje år utlämnade i samband med utbildning.

Det värnpliktsystem som vi har förutsätter att mobilisering skall kunna genomföras relativt snabbt och säkert. För mobiliseringen finns det förnödenheter i ett stort antal förråd spridda över landet och placerade med hänsyn till var de olika förbanden skall mobilisera. Det har skett betydande förbättringar i vad gäller mobiliseringsförråden, och skärpta bestämmelser har tillkommit i fråga om de vapen som används under värnpliktsutbildningen.

Med stöd av det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tycker att just vad gäller den del som har åberopats i motionen är det mycket god ordning inom försvarets vapenförråd.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Per Petersson i Gäddvik känner ingen oro. Han är tämligen belåten med situationen på det här området.

Men det finns ju andra som känner oro och som också anser sig ha ett ansvar och rätt att tycka. Dit hör rikspolisstyrelsen, som i fjol sände ut en informationsskrivelse där det bl. a. hette: "Den senaste tiden har en ökning av inbrotten vid militära förråd kunnat konstateras. Sedan den 14 maj i år har enbart inom ett militärområde tolv sådana inbrott förövats." – Nu skall den statistiken justeras upp. Rikspolisstyrelsen fortsätter: "Vid de senaste stölderna kom tjuvarna över ett hundratal truppminor, s. k. trampminor och ett tiotal stridsvagnsminor som samtliga var skarpladdade. Dessutom stals vid dessa tillfällen sprängpatroner och pentylstubin – perfekt vid kassaskåppsprängningar – samt ett antal vapen. På grund härav och med hänsyn till den brottspreventiva effekt polisens medverkan vid tillsyn av militära förråd innebär begär rikspolisstyrelsen att sådan tillsyn skall ske i all den omfattning som är möjlig inom ramen för tillgängliga personalresurser."

I en tidningsintervju säger länspolis Gunnar Isberg: "Ordet allvarligt räcker inte i den här situationen. Jag skulle hellre vilja säga att det är skrämmande. Polisen har redan i dag mycket svårt att förebygga och bekämpa den allt tuffare brottsligheten. Hur ska det då inte bli om vi

Onsdagen den
5 mars 1975

*Åtgärder mot stöld
av vapen m. m. från
militära förråd*

inom en snar framtid tvingas slåss mot en hårdbeväpnad brottsarmé." Men Per Petersson känner fortfarande ingen oro. Det är märkligt.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Med anledning av vad herr Lövenborg senast anförde vill jag erinra om att rikspolisstyrelsens skrivelse kom i juni 1974. Vi har naturligtvis i utskottet noga provat innehållet i den skrivelsen. Det förekom stöld i fyra fem förråd inom milo ÖN som tedde sig alarmerande inför semesterstarten. Men man klarade upp dessa stöld i under sommaren.

När man tar del av den statistik som visar var vapen tillgripits blir man förvånad över att herr Lövenborg slår fast att stölderna från försvarets mobiliseringsförråd är den stora orsaken till denna oro. Enligt min mening är det väl ordnat när det gäller de vapen som försvaret förvarar i mobiliseringsförråd.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag vill fortfarande hävda att det inte är väl ordnat med förvaringen av vapen. Det är kanske bättre ordnat än tidigare, men det är långt ifrån tillräckligt. Militärbefälhavaren för övre Norrland, Nils Persson, säger i samma tidningsintervju som jag tidigare nämnde: "Vi skulle helst vilja bevaka förråden kontinuerligt. Men det är tyvärr omöjligt under nuvarande omständigheter.

Men en tätare tillsyn är det helt klart att vi måste ha.

Man måste nog inse att behovet av en mer intensiv tillsyn väger tyngre än de extrakostnader den innebär."

Detta säger han mot bakgrund av de stöld ur militärförråd som skedde under fjolåret och som inte kan fintas bort, för de är ju realiteter. Även om det inte rör sig om flera hundra vapen, minor och andra attiraljer är det ändå en betydande mängd som är ute i cirkulation. Jag tycker nog att det finns anledning att titta på denna situation med litet större allvar än jag tycker att herr Petersson i Gäddvik gör.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Vi har övertygat oss om att de militära myndigheterna följer denna fråga. Vi vet också att man ökat tillsynen av mobiliseringsförråden. Men statistiken visar, herr Lövenborg, att de militära förråden och då särskilt mobiliseringsförråden inte är de stora läckorna vad gäller vapenstöld i Sverige.

Överläggningen var härmed slutad

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 106 av herr Lövenborg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller försvarsutskottets hemställan i betänkandet nr 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit motionen nr 106.

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Översyn av utbildningsanvisningarna rörande behandling av krigsfångar

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lövenborg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 304
Nej - 20
Avstår - 2

§ 12 Översyn av utbildningsanvisningarna rörande behandling av krigsfångar

Föredrogs försvarsutskottets betänkande nr 5 med anledning av motion om översyn av utbildningsanvisningarna rörande behandling av krigsfångar.

Fru NILSSON i Sunne (s):

Herr talman! Den motion som ligger till grund för försvarsutskottets betänkande nr 5 begär en översyn av utbildningsanvisningarna för plutonofficerare. Motionen är föranledd av en faktisk händelse, där blivande plutonofficerare under utbildning i krigsfångtjänst blivit utsatta för en till synes brutal och inhuman behandling. Bl. a. hade ett antal förmenta fångar med bakbundna händer lastats på ett lastbilsflak, varefter ett tagg-trådsnät hade spänts över lasten. De hade därefter fraktats till ett "fång-läger", där de under ett "förhör" hade blivit utsatta för om inte tortyr så i varje fall näst intill.

Jag är medveten om att den officer som hade hand om den aktuella utbildningen i och för sig gjort sig skyldig till övertramp i sin ambition att göra utbildningen så realistisk som möjligt. Avsikten med vår motion har inte heller på något sätt varit att komma åt den ansvarige officeren. Vad vi vänder oss emot är att dessa utbildningsanvisningar tydligen ger utrymme för tolkningar som tar sig uttryck i så drastiska åtgärder som förekommit i det aktuella fallet. Vad är det för övrigt som säger att sådant här inte har förekommit – och fortfarande förekommer – vid andra övningar än den nu aktuella, fastän det inte kommit till allmänhetens kännedom.

Försvarsutskottet hänvisar i sin skrivning till att bestämmelserna för krigsfångtjänst är grundade på Genèvekonventionen från 1949 angående krigsfångars behandling, ratificerad av Sverige 1953. Den konventionen skall ge garantier för att krigsfångar inte utsätts för inhuman behandling. Utskottet hänvisar också till att det enligt överbefälhavaren inte finns

Onsdagen den
5 mars 1975

Översyn av utbildningsanvisningarna rörande behandling av krigsfångar

några ”regler eller instruktioner som ger befäl eller andra soldater möjligheter att utsätta krigsfångar för misshandel, tortyr eller annan förnedrande handling”. Utskottet säger med hänvisning till detta att någon översyn av utbildningsanvisningar för krigsfångtjänsten inte är påkallad.

Herr talman! Att gå mot ett enigt utskott är föga meningsfullt, och jag skall inte heller göra det, även om jag ingalunda är övertygad om att nu gällande utbildningsanvisningar garanterar att de i motionen relaterade övertrampen inte kommer att upprepas. Förhoppningsvis kan det förhållandet att uppmärksamheten nu riktas på frågan bidra till att utbildningsanvisningarna i fortsättningen tolkas på ett för aspiranterna – ”fångarna” – mer humant sätt. Jag har inget yrkande.

I detta anförande instämde fru Normark (s).

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Fru Nilsson i Sunne säger att det bakom här nämnda motion ligger en faktisk händelse. Den händelsen har varit föremål för JO:s utredning, och jag har här tillgång till JO:s beslut i ärendet som visar att den ansvarige har blivit dömd för tjänstefel. Han har alltså handlat i strid mot gällande bestämmelser.

Utskottet förutsätter att all utbildning som gäller krigsfångars behandling – liksom all annan utbildning – sker i överensstämmelse med folkrättsregler som Sverige har antagit. Vi utgår också ifrån att bestämmelser och utbildningsanvisningar inom försvarsmakten är utformade med hänsyn till folkrätten. Detta gör att vi yrkar avslag på motionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Fru NILSSON i Sunne (s):

Herr talman! Jag känner till att den ansvarige har blivit dömd, och jag sade också i mitt anförande att det var ett övertramp. Vad vi i motionen velat peka på är att utbildningsanvisningarna tydligen är så diffust formulerade att de kan ge utrymme för sådana här övertramp och att den här officeren i sitt nit uppenbarligen har tolkat anvisningarna fel och gjort övningen alltför realistisk. Vi vill närmast ha ett förtydligande av anvisningarna, så att sådant här inte skall kunna ske i fortsättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 Grundutbildning m. m. för värnpliktiga med handräckningstjänstgöring

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

*Grundutbildning
m. m. för värnplik-
tiga med handräck-
ningstjänstgöring*

Föredrogs försvarsutskottets betänkande nr 6 med anledning av motion om grundutbildning m. m. för värnpliktiga med handräckningstjänstgöring.

Herr NILSSON i Kristianstad (s):

Herr talman! Vi har i motionen 460 tagit upp grundutbildningen för handräckningsvärnpliktiga. Inom det svenska försvaret placeras årligen ca 5 000 värnpliktiga i handräckningstjänst. Enligt uppgift som jag erhållit är den allmänmilitära utbildningen för dessa mycket kort. Endast ca 4 % av grundutbildningstiden tas i anspråk för verklig utbildning. Övrig tid fullgör de värnpliktiga i arbetstjänstgöring, och jag förstår att många av dem upplever värnpliktstiden som föga meningsfull. Trots beslut om att handräckningsvärnpliktiga inte skall tjänstgöra i militära marinrättningar eller mässar förekommer sådan tjänstgöring fortfarande ganska allmänt vid förbanden. Det torde finnas väsentligare uppgifter för de handräckningsvärnpliktiga inom försvaret.

Denna fråga var föremål för utredning för några år sedan. Utredningsmannen uttalade i sitt betänkande att det principiellt är oförenligt med värnpliktstanken att försvarets fredsorganisation med stöd av värnpliktslagen tillförsäkras viss tillgång på arbetskraft för uppgifter av företrädesvis civil natur. Han menade att handräckningspersonalen bör placeras på mer kvalificerade uppgifter, bl. a. i funktioner som direkt understöder grundutbildningsförbanden och repetitionsutbildningsverksamheten.

Utredningens förslag genomfördes dock inte, utan riksdagen fick i propositionen 75 år 1973 enbart en orientering om utredningens resultat. Departementet ville bl. a. avvakta resultatet av 1972 års värnpliktsutredning, för man ansåg att den utredningen skulle kunna påverka handräckningstjänstens framtida utformning. Det är kanske riktigt.

I det betänkande som vi nu behandlar kan man utläsa en positiv inställning från utskottet när det gäller motionens krav. Utskottet påminner om vad som stod i propositionen år 1973, nämligen att dessa värnpliktiga i ökad utsträckning bör tilldelas arbetsuppgifter som är anpassade efter deras användbarhet. De handräckningsvärnpliktiga bör bl. a. biträda inom utbildningsverksamheten och säkerhetstjänsten på skjutfält. I propositionen framhölls vidare att deras militära utbildning måste ges erforderligt utrymme inom ramen för den totala tjänstgöringen.

Efter vad jag kan finna har alla berörda instanser en positiv inställning till en förbättring av handräckningsvärnpliktigas utbildning och tjänstgöring. Då dessutom också 1972 års värnpliktsutredning skall vara klar under detta år, bör man kunna se fram mot ett förslag ganska snart. Man kan av utskottets skrivning inte dra någon annan slutsats. Det gör

att jag inte nu ställer något särskilt yrkande utan inväntar det slutliga förslaget.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Vissa anslag till allmän försäkring

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 1 med anledning av propositionen 1975:1 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1975/76 till allmän försäkring jämte motioner.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Folkpensioner

Regeringen hade i propositionen 1975:1 bilaga 7 (socialdepartementet) under punkten B 4 (s. 33–37) föreslagit riksdagen att till folkpensioner för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 310 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:256 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes

1. att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott, innebärande att uppräknningen av pensionstillskotten skulle påbörjas redan den 1 januari 1975; pensionstillskottet till ålderspension den 1 juli 1981 skulle uppgå till 52 % av basbeloppet och förtidspensionärernas tillskott vid samma tid motsvara 98 % av basbeloppet,

2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om kompletteringsdirektiv till pensionsålderskommittén att utarbeta förslag om fortsatt standardförbättring av folkpensionsförmånerna, så att dessa enligt i motionen skisserad riktning uppnådde lägst 65 % av genomsnittlig industriarbetarinkomst,

1975:463 av herr Henmark (fp) och fru Ekelund (c),

1975:753 av herrar Gustavsson i Alvesta (c) och Jonsson i Mora (fp) samt

1975:1193 av herr Börjesson i Falköping (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande pensionstillskott m. m. att riksdagen skulle avslå mo-

tionen 1975:256.

2. beträffande fosterföräldrars rätt till vårdbidrag att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:463 och 1975:753.

3. beträffande rätten till ferievårdbidrag i vissa fall att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1193.

4. beträffande anslagets storlek att riksdagen till Folkpensioner för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 15 310 000 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits

1. reservation beträffande pensionstillskott m. m. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under I bort hemställa

a. att riksdagen med bifall till motionen 1975:256 (yrkande 1) skulle anta det av motionärerna framlagda förslaget till lag om ändring i lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott,

b. att riksdagen med bifall till motionen 1975:256 (yrkande 2) hos regeringen begärde kompletteringsdirektiv till pensionsålderskommittén om fortsatt standardförbättring av folkpensionsförmånerna så att dessa enligt i motionen skisserad riktning uppnådde lägst 65 % av en genomsnittlig industriarbetarinkomst,

2. särskilt yttrande beträffande fosterföräldrars rätt till vårdbidrag av herr Hylander (fp) och fröken Pehrsson (c).

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Jag hade vid riksdagsbehandlingen i höstas tillfälle att inkassera ett erkännande av att kommunisternas årligen upprepade krav på en kraftigare förbättring av pensionärernas materiella villkor var riktigt. Riksdagen tog då vpk:s under många riksdagar ställda förslag om att höja pensionstillskotten från 3 till 4 % av basbeloppet per år. Jag kunde också konstatera att man därmed gick ifrån sin tidigare anförda bedömning, att de från år 1969 gällande pensionstillskotten var, som det hette, väl avvägda. Uppräkningen av pensionstillskotten föreslogs tillsammans med förslaget om förbättrad grundpension. Vi ansåg för vår del att även höjningen av pensionstillskotten borde genomföras fr. o. m. i år.

Förhandlingarna enligt Haga II är nu klara. Regeringen fick maka på sig till förmån för mittenpartiernas krav på en större skattesänkning för mellaninkomstgrupperna. Dessförinnan hade man visat sig oförstående för det av vpk:s ordförande C.-H. Hermansson ställda kravet att framför allt satsa på låginkomsttagarna. En sådan satsning skulle också ha verkat i gynnsam riktning för de pensionärer vars ATP ger dem skatt, räknad ovanpå grundpensionen. Jag tycker att också denna aspekt talar för ett bifall till vår motion till årets riksmöte, oberoende av att kravet inte vann gehör i höstas.

Den andra punkten, som jag i detta sammanhang vill understryka, är att när det gamla vpk-kravet om pensionstillskottens beräkning efter 4 % av basbeloppet beslutats av riksdagen bör tillämpningen ske på sätt

som vi påyrkat, dvs. en sådan ändring av lagen om pensionstillskott att man utgår från föreslagna 28 %. En sådan beräkning ger pensionärerna en tidigare utebliven uppräknings av pensionstillskotten och ger en förbättring åt de människor som verkligen är i stort behov därav. Den bör ses i ljuset av mycket kraftigare förbättringar – fastän i form av skattesänkning – som man tillerkänner andra i dagens samhälle vars standard redan ligger betydligt högre.

Vi har i vår motion nr 256 vid årets riksmöte pekat på ett synsätt som vi kanske inte i tidigare debatter särskilt har hänvisat till: "Det kan inte ha undgått någon att våra dagars pensionärer i växande grad ställer betydligt större anspråk när det gäller materiella levnadsbetingelser än tidigare grupper av folkpensionärer dristat sig att ställa. De utgår från den standard de tillkämpat sig genom sina fackliga organisationer och vill inte godkänna att de rasar ned till en tillvaro i ytterst knappa omständigheter." Om någon vill genmäla att vi nu har ATP osv. så är det bara att hänvisa till reglerna om hur många tjugondelar dagens ålderspensionärer har att räkna med när det gäller storleken av ATP. Just därför är det enligt vår mening förkastligt att skjuta på ikraftträdandet av en behövlig förbättring ytterligare en årsgrupp, när man nu äntligen kom fram till det nödvändiga i kraftigare tillmätta pensionstillskott.

Men vår motion har också ett annat yrkande. Det gäller förslag om att pröva frågan om en ytterligare och på sikt längre gående målsättning för pensionsförbättringarna. Vi har tagit upp det av landets största pensionsorganisation – PRO – formulerade kravet om att pensionärernas standard bör nå upp till 65 % av den genomsnittliga industriarbetarinkomsten. Kravet är generellt formulerat – det behöver naturligtvis bli föremål för en detaljutformning som tar hänsyn till en avvägning mellan grundförmån och ATP. Det kan då bli ett genomsnitt, eftersom utgående ATP grundar sig på individuella inkomster under de bästa inkomståren. Detta yrkande förbigår utskottet helt. Nog borde väl ett av pensionsorganisationen – senast på dess Gävlekongress – rest krav röna större beaktande från riksdagsutskottets sida.

Behövs det inte ett klarläggande av frågorna om den framtida pensionsnivån? Frågan om att reallönesäkra tilläggspensionen har ju överlämnats till pensionsålderskommittén för närmare övervägande. Varför då med tystnad gå förbi det av oss framställda kravet på hur denna målsättning skall kunna förverkligas? Kan det bero på att fjolårets riksdags beslut betraktas som slutpunkten i förbättringarna av pensionärernas standard?

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationen 1 vid utskottets betänkande.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! I samband med behandlingen av budgetpropositionen i vad avser vissa anslag till allmän försäkring för budgetåret 1975/76 har utskottet behandlat ett stort antal motioner med varierande yrkanden.

En gemensam nämnare för dessa motioner är att samtliga, med undantag av vpk-motionen som herr Olsson i Stockholm har talat för, innebär förslag till förbättringar i olika avseenden beträffande sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. I och för sig är det väl inga nyheter som förs fram. Det är frågor som är ganska välkända. De har diskuterats här i kammaren vid ett flertal tillfällen.

Som framgår av betänkandet har utskottet intagit en mycket positiv hållning till de flesta av de yrkanden som framförts. Men att vi stannat för att yrka avslag på motionerna har sin förklaring däri att de aktualiserade frågorna redan är uppmärksammade och föremål för utredning.

Under punkten 3, som vi nu diskuterar, har vänsterpartiet kommunisterna en reservation. Jag skall något beröra den reservationen och något kommentera vad herr Olsson i Stockholm tidigare har sagt.

Riksdagen har ju ganska nyligen antagit en plan för höjning av folkpensionärernas standard och beslutat i vilken takt pensionstillskottet skall öka fram till 1981. Enligt utskottsmajoritetens mening bör den planen fullföljas. Nu undrar herr Olsson om detta är slutmålet, om man aldrig någonsin är beredd att gå längre när det gäller att förbättra folkpensionärernas förhållanden. Vi har en samhällsutveckling där vi har haft möjligheter att undan för undan förbättra de sociala reformer som vi har antagit, och det gäller också pensionärerna. Vår förhoppning är att den utvecklingen kan fullföljas. Herr Olsson kan väl inte förneka att pensionärerna har fått en väsentlig standardförbättring. Nu talar herr Olsson i detta sammanhang enbart om pensionstillskotten, men jag vill erinra honom om att förra årets beslut också innebar en förbättring av folkpensionernas grundbelopp – man måste ju se hela den här reformen i ett sammanhang – och därigenom har folkpensionärerna fått en betydlig standardhöjning fr. o. m. i år.

Takten i standardförbättringen har redovisats i utskottets betänkande, men låt mig ändå, herr talman, upprepa ett par siffror. Årsbeloppen är med nuvarande basbelopp på 9 000 kr. 10 170 för ensam pensionär och 17 190 för ett pensionärspär. Vidare genomförs den 1 juli 1975 en ny etapp av det tidigare utbyggnadsprogrammet för pensionärstillskotten. Detta innebär en ytterligare höjning med 270 resp. 540 kr. räknat med nuvarande basbelopp. Därutöver kommer de automatiska höjningar som följer av förändringar i konsumentpriserna. Sammanlagt beräknas årsbeloppet för folkpensionen – om man också räknar in pensionstillskotten – under loppet av innevarande år öka med 1 400 kr. för ensam pensionär och med 3 100 kr. för pensionärspär.

Herr Olsson har ingenting att erinra mot den här ökningen. Han säger att vpk förra året fick gehör för sina tidigare krav att pensionstillskotten borde utgöra 4 % av basbeloppet i stället för 3 %. Det förslag som riksdagen antog förra året grundar sig inte på vpk-motioner utan på förslag från pensionsålderskommittén, som följdes av riksdagen. Men herr Olsson menar att reformen skall träda i kraft tidigare än vad utskottet anser.

De kommande ökningarna av pensionsbeloppet är inte bara standard-

höjningar. En del är vad man skulle kunna kalla inflationspengar, men standardhöjningen beräknas utgöra 720 kr. för ensam pensionär och 1 890 kr. för ett pensionärspar. Sedan är det klart att man kan önska att standardökningen skulle träda i kraft tidigare än utskottet föreslagit, men det här är också en fråga om betydande kostnader, och jag noterar att herr Olsson inte med ett enda ord har berört den saken. Jag kanske skulle ha hyst större respekt för hans argumentering om han något hade berört hur den här ökningen skulle finansieras.

Det andra yrkandet – om tilläggsdirektiv för pensionsålderskommittén, syftande till en utredning om ökning av folkpensionerna till att utgöra 65 % av genomsnittsinkomsten för industriarbetare – är mycket långtgående och knappast dagsaktuellt. Pensionsålderskommittén har nu en mängd utredningsuppdrag, och en av de viktigaste frågorna är, såvitt jag kan förstå, standardsäkringen av ATP-pensionerna. Kravet om 65 % av genomsnittslönen för industriarbetare är så långtgående att det skulle förändra det nuvarande relationstalet mellan löner och ATP-pensioner som är 60 % av de 15 bästa åren. Vi har inte ansett att det finns någon som helst anledning att i dagsläget bifalla ett sådant yrkande.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fredriksson säger att det här är välkända frågor, som riksdagen behandlat flera gånger, och att riksdagen alldeles nyligen har antagit en plan för höjning av pensionärernas standard. Det är riktigt, men anledningen till att frågorna har blivit så välkända är just att vpk ständigt har drivit på, riksdag efter riksdag.

När herr Fredriksson går in på att standarden ökar undan för undan och att man därmed får möjlighet att förbättra pensionärernas villkor frågar man sig ändå om det inte måste handla om relationerna mellan pensionärer och övriga människor i samhället. Det borde kunna vara möjligt att förbättra för pensionärerna utan att den allmänna standarden stiger.

Vidare säger herr Fredriksson att förslaget om att höja pensionstillskotten med 4 % per år i stället för 3 % grundar sig på pensionsålderskommitténs förslag och inte på något vpk-förslag. Det är naturligtvis formellt riktigt, men det är onekligen litet lustigt att höra utskottets ordförande tala för att höjningen är riktig – att den skall vara 4 % per år – när han i så många år har varit med om att yrka avslag på kravet om 4 % ökning per år och hävdad att ökningen skulle vara 3 %. Herr Fredriksson menade att detta var "väl avvägt" och utvecklade med alla möjliga formuleringar hur lämpligt det var med just 3 % och att 4 % var ett ogenomförbart överbud. Men när det sedan helt plötsligt kommer en signal från annat håll anpassar han sig och menar att detta är den rätta nivån.

Vpk får därför i politiken fortsätta att driva sina krav på förbättring för folkpensionärerna. Det ger tydligen utdelning i en eller annan form,

även om det efteråt inte alls erkänns att det är vi som har drivit på och man söker hävda att initiativet kommer från annat håll.

Finansieringsfrågan tycker jag inte direkt hör hemma i denna debatt. I det sammanhanget måste man se på frågan i dess helhet. Visserligen kunde jag mycket enkelt ha yrkat på höjning av arbetsgivaravgiften med en eller ett par procent för att finansiera höjningen eller fört fram något annat finansieringsförslag. Jag ansåg dock inte att det var nödvändigt med någon stor diskussion på den punkten, men vi kan naturligtvis ta upp en sådan.

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Olsson i Stockholm tycker att det är lustigt att utskottets ordförande tidigare har sagt att 3 % av basbeloppet var en väl avvägd nivå för pensionstillskotten. Ja, den var väl avvägd vid det tillfället, när vi förväntade förslag från pensionsålderskommittén som man kunde ana skulle innebära en betydande förbättring på det här området. När det pågår en utveckling i samhället som gör det möjligt för oss att genom sociala reformer undan för undan förbättra bl. a. pensionärernas standard är det ju inte så märkligt om ett parti, som ständigt för fram överbud, slutligen kommer till ett läge där vi fått sådana resurser att vi kan förverkliga det som då det först framfördes var ett klart överbud. Vill herr Olsson räkna vänsterpartiet kommunisterna detta till godo må det vara herr Olssons egen sak.

Men även om utvecklingen innebär att man ständigt kan genomföra förbättringar, måste det ändock ske i en viss takt. Man måste ta hänsyn till de ekonomiska realiteterna. I dagens budgetläge står det väl klart för alla att reformer som kostar pengar också måste få sin fulla finansiering.

Låt mig också tillägga utöver vad jag sade tidigare att vi numera har mildare regler för avtrappning av bostadstillägget. Den saken kommer vi visserligen att diskutera senare i kammaren, men det kan också nämnas att Hagauppgårelsen, Haga I som den också brukar benämnas – även herr Olsson var inne på den i sitt första anförande – innebar att en pensionär, vars till statlig inkomstskatt taxerade inkomst inte överstiger 36 000 kr., fr. o. m. nästa år är berättigad till extra avdrag på 500 kr. Det bidrar ju också till den standardförbättring som tillkommer pensionärerna.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag har inte framställt några yrkanden, men jag vill anlägga några synpunkter på utskottets behandling av motionen 753 om vårdbidrag, som är undertecknad av mig och herr Jonsson i Mora. Vi har i motionen begärt en sådan ändring av den nuvarande lagstiftningen att vårdbidraget skulle utgå även när ett handikappat barn vårdas i, som vi uttrycker det, annat enskilt hem. Det är rätt väsentligt att denna fråga uppmärksammas.

I dag har vi ju en helt annan vårdfilosofi när det gäller t. ex. gruppen utvecklingsstörda barn, nämligen att så långt som möjligt komma bort från institutionsvården och finna andra vårdformer. Många föräldrar vårdar dessa barn i sina hem, och då utgår vårdbidrag. Men om föräldrarna så småningom inte orkar med denna hemmavård, utan landstinget – som i det här fallet har ansvaret – skaffar ett annat enskilt hem där barnet placeras, upphör vårdbidraget att utgå.

Jag vill ta ett exempel. Föräldrarna vårdar ett utvecklingsstört barn hemma tills det är 14 år, men vid den tidpunkten orkar de inte längre med det. Barnet placeras i ett annat enskilt hem, men då utgår i fortsättningen inte något vårdbidrag. När barnet är 16 år inträder emellertid pension i stället. Jag kan inte förstå denna ordning. Oavsett om barnet vårdas hos föräldrarna eller i annat enskilt hem bör naturligtvis vårdbidrag utgå.

Därtill arbetar vi i landstingen för att få fram fler enskilda hem för familjevård, och vi utbildar också dessa familjevårdare. Jag har, som sagt, inget särskilt yrkande, men jag hoppas att den här frågan uppmärksammas i fortsättningen och att vi på det sättet skall kunna få fram fler av dessa enskilda hem för familjevård. De är nämligen en mycket viktig del i vårdarbetet.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord omkring samma fråga som herr Gustavsson i Alvesta nyss har talat om, eftersom jag också har väckt en motion i ärendet. Dessutom har herr Hyltander och fröken Pehrsson i ett särskilt yttrande tagit upp just den här frågan.

Socialförsäkringsutskottet avstyrker motionen 463 med hänvisning till en skrivelse 1973 från Kommunförbundet till barnvårdsnämnderna och de sociala centralnämnderna, där det uttalades att man borde se över fosterlegorna för att på det sättet ge den kompensation som behövs. Jag vet inte om utskottet har kontrollerat hur denna skrivelse fullföljts. Jag har själv fått mig tillställd en ny skrivelse som Kommunförbundet avgav i februari 1974 och som innehåller vissa rekommendationer.

Dessa går ut på att ersättning för fosterbarn skall ges fosterföräldrarna efter vissa normer som föreskrivs. Man har delat upp barnen i olika åldersgrupper: 0–6, 7–12, 13–16, 17–19 år osv. Fosterlegan består av två delar: dels en omkostnadsersättning, dels ett arvode. Omkostnadsersättning utgår för mat och kläder, hygienartiklar osv. och skall vara skattefri. Dessutom utgår ett vårdarvode för barnet, vilket t. ex. för ett barn i åldern 0–6 år utgår med 50–90 % av basbeloppet. Det lägre beloppet, 50 %, skall man ha för ett normalbarn. Det är en ersättning som en vanlig biologisk förälder inte har för normala barn. Det ingår i hemmets förmåner, höll jag på att säga, att man får äga ett barn och ge det den omvårdnad som man vill ge. Men en fosterförälder skall ha betalt för detta arbete, och när det gäller ett normalbarn skall alltså 50 % utgå.

Sedan finns det möjlighet att utsträcka detta arvode upp till 90 %.

Det finns därmed ett utrymme på ungefär 40 %, och det står att man skall kunna ta hänsyn till vissa andra förhållanden, sjukdom osv. Det innebär att vederbörande till merkostnader för att ett barn är sjukt eller utvecklingsstört skulle få 40 % av basbeloppet. Det blir 3 600 kr. om året eller 300 kr. i månaden. En biologisk förälder eller en adoptivförälder som har ett utvecklingsstört, sjukt eller handikappat barn hemma får 95 % av basbeloppet, och det är nu ungefär 700 kr. i månaden.

Jag vet inte varför handikappade eller sjuka barn skall diskrimineras på detta sätt. Utöver sin sjukdom, sitt handikapp är de missgynnade genom att de inte har ett hem att vara i; de får bo i ett fosterhem. Det stämmer inte överens med vårt sätt att se på barnen att barn som har fått uppleva livets skuggsidor så djupt dessutom skall ha sämre stöd av staten. Detta tycker jag när jag läser den rekommendation som har utgetts och som i övrigt är ganska generös och bra och som jag inte har någonting att erinra mot.

Kommunerna är ju alltjämt suveräna. De kan bestämma vilken fosterleiga de önskar eller kommer överens om. Det finns ett annat område där Kommunförbundet också ger rekommendationer, nämligen beträffande de kommunala bostadstilläggen. Jag tror att det är oss allom bekant att de växlar mycket från kommun till kommun. En del kommuner är fattiga och har inte råd att ge så stora bostadstillägg. Andra kommuner kan ge så att det täcker hyran och mer till. Man kan också riskera att föräldrarna till ett fosterbarn som är handikappat eller sjukt får mycket liten ersättning, medan det i ett annat fall blir en generösare ersättning. Om det finns fattiga eller mera njugga kommuner och mera generösa kommuner, så tycker jag att det enskilda barnet som är handikappat och sjukt inte skall stå i något slags mellanställning och bli klämt för att så är fallet.

Jag har inget yrkande i dag, för jag förstår att det skulle vara rätt meningslöst. Men jag vill gärna säga att jag tycker att den här saken inte får anses vara utagerad i och med dagens beslut att alltjämt inte göra någonting åt den. Det skall väl ändå till slut vara så att ett fosterbarn skall ha en ställning som gör det jämlikt med ett adoptivbarn eller ett biologiskt barn.

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Till den senaste talaren vill jag säga att vi inte i utskottet har behandlat den rekommendation som har utgått från kommunförbundet till kommunerna.

Det kan kanske se ut som om utskottet skulle ha ställt sig kallsinnigt till en illa utsatt grupp. Men som talaren också påpekade har ju kommunerna ett ansvar när det gäller den här gruppen av vårdbehövande. Barnen lämnas alltså inte utan skydd. Kommunerna är ålagda att kompensera föräldrarna för de merkostnader som de har på grund av barnens tillstånd.

Jag håller med herr Henmark om att kommunerna nog bör vara litet

generösa i detta avseende. Det gäller ju en mycket liten grupp. I många kommuner kanske det inte finns något vårdnadsbehov alls, i större kommuner kanske det kan finnas några fall. Och jag tror inte att kommunerna på grund av fattigdom skall sakna möjlighet att ge någorlunda generösa vårdbidrag i dessa fall.

Men jag håller med herr Henmark om att frågan inte bör anses utagerad, och den utredning som nu arbetar bör ha möjlighet att se även på den här detaljen i denna, skulle jag vilja säga, mycket förnämliga försäkring. Vi nådde en framgång när vi fick försäkringen, men den kan givetvis förbättras.

Herr HENMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna uttala min tacksamhet för den förståelse som det senaste uttalandet vittnar om, och man kan sålunda med förtröstan se framtiden an och räkna med att det blir ändrade förhållanden.

Det var bara en sak som jag reagerade mot, och det var att utskottets ordförande sade att kommunerna är ålagda att svara för dessa ting. Det är de faktiskt inte. Det finns en rekommendation, och även i det fallet är ju kommunerna fullt suveräna. Kommunerna har säkerligen hjärta för den här saken, men det är ju så – det vet vi alla som är invecklade i kommunal ekonomi – att kommunerna har mycket olika möjligheter, och då måste man hålla tillbaka på vissa punkter.

Jag kan inte upptäcka något skäl till att staten skall ge vårdbidrag till huvuddelen av den här gruppen, medan det är några som staten inte skall svara för. Det är detta som jag har väldigt svårt att begripa, och jag kommer inte att anse att förhållandena är rimliga förrän det blivit en ändring till det bättre.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiet har inte lämnat någon reservation till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 1, trots att vi hade väckt motioner och t. o. m. en partimotion. Det beror helt enkelt på att alla de problem som avhandlas i utskottsbetänkandet är föremål för utredning i familjestödsutredningen, där landshövding Camilla Odhnoff sitter som ordförande. Vi har nöjt oss med det. Det kommer förslag redan i år i många av dessa frågor, och därför har vi godtagit utskottets förslag.

Jag begärde ordet under den lilla animerade debatten mellan herr Olsson i Stockholm från vpk och utskottets värderade ordförande herr Fredriksson om pensionstillskotten. Jag kan som moderat inte neka mig nöjet att efter den debatten påpeka att det faktiskt är tack vare moderata samlingspartiets agerande i frågan som det har blivit pensionstillskott. Vi började redan 1964 bråka om saken, därför att alla gamla pensionärer ställdes vid sidan av ATP när beslutet om den reformen fattades 1960.

Vi förlorade ett val på den här frågan också, men tack vare att vi har varit så envetna i vår kamp blev det år 1969 pensionstillskott. De

pensionärer som inte fick ATP beviljades alltså tillägg som i dag är 1 620 kr. vid sidan av den vanliga folkpensionen, och det är vi mycket glada åt. Vi är också glada åt att det skall bli ännu bättre i fråga om de här pensionstillskotten i framtiden.

Jag yrkar med detta, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m. 2-4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

Regeringen hade under punkten C 3 (s. 46 och 47) föreslagit riksdagen att till Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 260 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:79 av fru Wiklund (c) och fru Tillander (c),

1975:148 av fru Troedsson m. fl. (m),

1975:253 av fru Hansson m. fl. (s),

1975:338 av herr Johansson i Malmö m. fl. (s),

1975:464 av herr Lindkvist m. fl. (s),

1975:467 av herr Olsson i Asarum (s),

1975:749 av fru Bergander m. fl. (s),

1975:762 av fru Skantz m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde utredning angående vidgad rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn i enlighet med vad i motionen anförts.

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

Onsdagen den
5 mars 1975

Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

1975:1212 av fru Lundblad (s) och fru Hörnlund (s), vari bl. a. hemställts att riksdagen hos regeringen begärde

1. att, i avvaktan på familjestödsutredningens förslag, en utökning av ersättningstiden för föräldrapenningen i samband med barns födelse övervägdes,

2. att man vid framtida ändringar av sjukförsäkringen prioriterade en förbättring av sjukpenningen för vård av sjukt barn till familjer med flera barn,

1975:1216 av fru Nilsson i Kristianstad (c) och fröken Andersson (c),

1975:1219 av fru Ohlin (s) och fru Bergander (s),

1975:1224 av herr Romanus (fp),

1975:1805 av herr Bohman m. fl. (m),

1975:1806 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära förslag till årets riksdag om sådan ändring av reglerna om föräldrars rätt till ledighet för att vårda sjukt barn, att rätten till ledighet utsträcktes till att gälla även i de fall där den ordinarie vårdnadshavaren, exempelvis dagbarnvårdare eller hemmamake, på grund av sjukdom inte kunde fullgöra sin vårdaruppgift,

2. att riksdagen beslutade att uttala att pågående utredningsarbete angående en förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar skulle bedrivas skyndsamt så att förslag i denna fråga kunde föreläggas riksdagen senast 1976 samt

1975:1807 av herr Helén m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta att rätten till föräldrapenning för vård av sjuka barn för familjer med fler barn än ett utökades från nuvarande 10 dagar per år till 15 dagar per år och familj,

2. hos regeringen begära förslag till utökad rätt till föräldrapenning för de dagar barn vårdades på sjukhus i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. besluta om sådan ändring av reglerna för föräldrapenning att rätten till ledighet för vård av sjuka barn utsträcktes till att gälla även i de fall där den ordinarie vårdnadshavaren på grund av sjukdom inte kunde fullgöra sin vårdaruppgift,

4. hos regeringen begära förslag till höjd sjukpenning för hemarbetande med vårduppgifter enligt de riktlinjer som angivits i motionen,

5. besluta att föräldrapenning skulle utgå vid adoption av barn under sju år under samma tid som vid biologiskt föräldraskap, räknat från dagen för barnets ankomst till adoptivföräldrarna,

6. uttala att pågående utredningsarbete angående en förkortad arbetstid

för småbarnsföräldrar skulle bedrivas så att förslag i denna fråga kunde föreläggas riksdagen senast 1976.

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

Utskottet hemställde

1. beträffande ersättningstiden för föräldrapenning att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:1212 (yrkande 1), 1975:1216 och 1975:1224 (yrkande 1),

2. beträffande adoptivföräldrars rätt till föräldrapenning att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:79, 1975:253, 1975:464 och 1975:1807 (yrkande 5),

3. beträffande föräldrapenning för utlandssvenskar att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1224 (yrkande 2),

4. beträffande sjukpenning för vård av sjukt barn m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:338, 1975:749, 1975:762, 1975:1212 (yrkande 2), 1975:1219 och 1975:1807 (yrkandena 1 och 2),

5. beträffande sjukpenning för vård av friskt barn att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:148, 1975:467, 1975:1805, 1975:1806 (yrkande 1) och 1975:1807 (yrkande 3),

6. beträffande sjukpenning för hemarbetande med vårduppgifter att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1807 (yrkande 4),

7. beträffande förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:1806 (yrkande 2) och 1975:1807 (yrkande 6),

8. beträffande anslagets storlek att riksdagen till Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 260 000 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits

3. reservation beträffande sjukpenning för vård av sjukt barn av herrar Magnusson i Nennesholm (c) och Hyltander (fp), fröken Pehrsson (c) samt herrar Andersson i Nybro (c) och Andersson i Edsbro (c) vilka ansett att utskottet under 4 bort hemställa

a. att riksdagen med anledning av motionerna 1975:762, 1975:1212 (yrkande 2) och 1975:1807 (yrkande 1) samt med avslag på motionerna 1975:338, 1975:749 och 1975:1219 i skrivelse till regeringen begärde förslag till riksdagen senast den 15 april 1975 om sådan ändring av föräldraförsäkringen att sjukpenning för vård av sjukt barn i familjer med flera än ett barn kunde utgå i 15 dagar per familj och år,

b. att riksdagen med bifall till motionen 1975:1807 (yrkande 2) hos regeringen begärde förslag till utökad rätt till föräldrapenning för tid då barnet vårdades på sjukhus,

4. särskilt yttrande beträffande sjukpenning för hemarbetande med vårduppgifter av herr Hyltander (fp),

5. reservation beträffande förkortad arbetstid för småbarnsförälder av

Onsdagen den
5 mars 1975

Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

herr Magnusson i Nennesholm, fröken Pehrsson samt herrar Andersson i Nybro och Andersson i Edsbro (samtliga c) vilka ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975:1806 (yrkande 2) och 1975:1807 (yrkande 6) uttalade att pågående utredningsarbete angående en förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar borde bedrivas så att förslag i denna fråga kunde föreläggas riksdagen senast 1976.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 1, som nu behandlas, har centerpartiets representanter reserverat sig mot utskottets hemställan på två punkter.

I reservationen 3 har vi gjort det tillsammans med folkpartiet. Där gäller det frågan om rätten till sjukpenning för vård av sjukt barn i familjer med fler än ett barn. Enligt nu gällande bestämmelser föreligger rätt till sjukpenning för vård av sjukt barn under högst tio dagar per år. Antalet dagar är detsamma, oavsett hur många barn det finns i familjen. Det är bra att denna rätt finns, men för familjer med två eller flera barn är tio dagar otillräckligt, varför vi för familjer med fler än ett barn yrkar på en utökning av antalet dagar då sjukpenning kan utgå, i första hand till 15 dagar per år. Eftersom utskottets majoritet har motsatt sig detta yrkande framför vi nu vårt förslag reservationsvis till riksdagen för avgörande. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 3 i utskottets betänkande.

Från centerpartiet har vi också till årets riksmöte väckt partimotionen 1806, i vilken vi bl. a. har yrkat ersättning från sjukkassan för vård av friskt barn. Det gäller de fall då den ordinarie vårdnadshavaren, exempelvis en hemmaarbetande make eller en dagbarnsvårdare, blir sjuk och inte kan fullgöra sin vårduppgift. I den situationen måste då den förvärvsarbetande föräldern stanna hemma och ta hand om vårdnaden men får ingen sjukpenning för denna sin insats. Det är denna lucka som vi vill täppa till med vårt förslag.

Nu har utskottet i sitt betänkande instämt i motionsyrkandet och tillägger på s. 13 i betänkandet att "frågan om sjukpenning för vård av friskt barn vid ordinarie vårdnadshavares sjukdom förtjänar att prövas med förtur. Enligt vad utskottet inhämtat ingår denna fråga i familjestödsutredningens aktuella arbetsprogram. Utskottet förutsätter därför att utredningen redan i sitt första betänkande redovisar resultatet av sina överväganden i denna fråga. Härigenom torde förslag i ämnet kunna föreläggas riksdagen redan under våren 1976."

Genom att vi vid utskottsbehandlingen fick in denna indirekta beställning i utskottets skrivning kunde vi på den punkten avstå från att reservera oss och instämma i utskottets skrivning.

I reservationen 5 begär centerpartiets representanter att riksdagen beslutar uttala att pågående utredningsarbete angående en förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar skall bedrivas så att förslag i denna fråga

kan föreläggas riksdagen senast 1976.

Att möjlighet skapas för en ökad samvaro föräldrar-barn är mycket viktigt för båda parter, naturligtvis inte minst för barnen och för deras utveckling. Barnens behov av föräldrarnas omsorg och närhet under uppväxttiden är av mycket stor betydelse. Eftersom utskottet vid sin behandling av motionen inte ansett sig kunna tillstyrka förslaget om ett uttalande att pågående utredningsarbete skall bedrivas så skyndsamt att förslag kan föreläggas 1976 års riksmöte, har vi från centerns sida reservationsvägen fått framföra förslaget till riksdagen för avgörande.

Jag skall, herr talman, ta ett enda exempel på hur viktigt det är att man har denna kontakt mellan föräldrar och barn. För 14 dagar sedan var jag på ett direktions-sammanträde inom ett sjukvårdsdistrikt, där man diskuterade eventuella nya tjänster på sjukvårdens område i distriktet för 1976. Överläkaren för barnpsykiatriska avdelningen föreslog anställande av ytterligare en psykolog och hade därvid en motivering som helt sammanföll med motiveringen för vårt yrkande här. Läkaren sade nämligen att han till sin avdelning för något år sedan hade fått en pojke på sex år som hade gått några månader i förskola, där det hade visat sig att pojken var något utvecklingsstörd. Vid en ordentlig genomgång av pojkens bakgrund kom det fram att han hade alltför liten kontakt med sina föräldrar på grund av att båda förvärvsarbetade rätt många timmar per dygn. Efter ett samtal med föräldrarna, där läkaren fick dem att skära ned antalet arbetstimmar, och efter viss behandling kunde den här pojken sedan det gått några månader eller ett halvår börja första klassen i skolan. Det har gått bra för honom. Jag tar det som bevis för vikten av att man skapar nära kontakt mellan barn och föräldrar.

Därför, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 3 och 5 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 1.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! En betydelsefull fråga för småbarnsföräldrars möjligheter att kombinera förvärvsarbete med omvårdnaden om barn är rätten till ledighet i samband med barns sjukdom. I sin nuvarande utformning innebär, som vi har hört, denna rätt att föräldrar kan få sjukpenning vid vård av egna sjuka barn som vistas i hemmet.

Det var en mycket viktig princip som riksdagen knäsatte när den antog de nya bestämmelserna. Med sin nuvarande utformning är tiden för ledigheten tyvärr begränsad till tio dagar per familj. Denna begränsning innebär mycket stora svårigheter, särskilt för familjer med fler barn än ett. I tider med t. ex. epidemiska barnsjukdomar där inkubationstiden har en sådan längd att sjukdomsperioderna hos syskon avlöser varandra kan dessa tio dagar vara som en droppe i havet.

Nu begär folkpartiet och centern i reservationen 3 vid punkten 5 att ersättningstiden redan fr. o. m. den 1 juli 1975 skall förlängas till 15 dagar för familjer med mer än ett barn under tio år. Enligt min mening är det en ytterst knappt tilltagen tid som bara kan vara till en liten hjälp

Onsdagen den
5 mars 1975

Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

för familjerna till dess familjestödsutredningen lägger fram ett förslag, vilket jag hoppas skall innebära radikala förändringar när det gäller såväl tider som hänsynstagande till antal barn i familjen. Jag anser reservanternas förslag vara en nödlösning under en kortare tid.

Men jag vill också, herr talman, understryka att barnfamiljerna aldrig kan bli fullkomligt hjälpta förrän man bygger ut hela den kommunala barnsamaritverksamheten. Det är ju tyvärr så att det ibland är helt omöjligt för en förälder att stanna hemma från sitt arbete då man där inte kan skaffa någon vikarie.

I samma reservation begär folkpartiet och centern att riksdagen hos regeringen begär förslag om utökad rätt till föräldrapenning för tid då barnet vårdas på sjukhus. Att sjukhusvistelse ofta innebär stora psykiska påfrestningar, särskilt för små barn, är något som verkligen uppmärksammas under senare år. Rädda barnens kampanj Barn på sjukhus är sannerligen väl värd att stödjas. Den innebär ju att barnet endast i yttersta nödfall skall behöva vistas på sjukhus; är det nödvändigt skall föräldrarna ha råd att ta ledigt från arbetet för att vara hos barnet så mycket som möjligt, t. o. m. övernatta på sjukhuset. På en del barnavdelningar finns den möjligheten nu, och jag tror att man kommer att bygga ut den. Då är det mycket viktigt att föräldrarna också kan utnyttja den.

När det gäller den aktualiserade frågan om sjukpenning för vård av friskt barn vid ordinarie vårdnadshavares sjukdom och kompensationsledighet för vård av sjukt barn under semestertid är reservanterna och utskottsmajoriteten eniga. Men, herr talman, i ett särskilt yttrande tar herr Hyltander upp problematiken rörande de hemarbetandes situation. Alltsedan 1960 har folkpartiet i riksdagen väckt förslag om en ekonomisk värdering av hemarbetet. Frågan har verkligen fallit framåt genom att riksdagen 1974 begärde en förutsättningslös översyn av vissa ATP-frågor, däribland om pensionsrätt för vårdinsatser i hemmet. Utskottet tar även i år upp hela problematiken kring utformandet av den obligatoriska sjukpenningförsäkringen och framhåller att en utbyggnad av den obligatoriska sjukförsäkringen för hemarbetande med vårduppgifter kanske kan komma i ett annat läge. Det är en förhoppning i vilken jag instämmer. Men, vad jag kan se, nämner utskottet inte ett dugg om möjligheten att höja den frivilliga sjukpenningen. Därför skulle jag gärna vilja fråga utskottets ordförande om man har tappat bort den biten. Vore det inte rimligt att man gjorde det möjligt att höja den frivilliga sjukpenningen tills en mera långsiktig reform har genomförts?

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationen 3 vid punkten 5.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Som jag inledningsvis nämnde har utskottet tagit en mycket positiv ställning till de yrkanden som har framförts i de aktuella motionerna, men trots det har centerpartiets och folkpartiets representanter i utskottet av vissa skäl ansett sig manade att föga reservationer

vid betänkandet. Jag tycker att de reservationerna inte var helt nödvändiga, eftersom vi i sak är ganska ense. Utskottsmajoriteten har sålunda ansett att frågan om rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn bör ges hög prioritet, och vi har redovisat denna vår synpunkt på s. 13 i betänkandet.

Men, herr talman, jag reagerar rätt kraftigt när det i reservationen krävs att förslag skall läggas på riksdagens bord redan den 15 april i år. Vi vet att utredningsarbete pågår. Familjestödsutredningen arbetar mycket ambitiöst. Dess ledamöter håller nu på med att samla in material för att få ett beslutsunderlag. De skall göra en utvärdering av vad som har skett under den korta tid som försäkringen har varit i kraft. Då vi dessutom vet att de räknar med att kunna lägga fram ett första förslag redan under första halvåret i år tycker jag nog att reservanterna borde ha kunnat lugna sig litet och avvaktat förslaget i detta delbetänkande. Jag kan inte förstå hur regeringen skall kunna lägga fram ett förslag innan det material har samlats in som är nödvändigt för att få ett underlag för beslut.

Vi har alltså inte ansett oss kunna biträda yrkandet om omedelbara lagändringar, och vi har inte heller velat vara med om att begära att regeringen skall framlägga förslag till sådana ändringar innan utredningen har presenterat sitt första betänkande. Därutöver menar vi att det inte är särskilt meningsfullt att besluta om en viss detalj i problemkomplexet och i övrigt avvakta utredningsresultatet. Så brådskanie kan det väl inte vara att ändra en lag som trädde i kraft så sent som vid förra årsskiftet.

I reservationen 5, som centerpartiledamöterna i utskottet ensamma svarar för, har man också ansett att riksdagen bör fastställa den tidpunkt då utredningsarbetet beträffande förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar skall vara slutfört. Även om vi inom utskottsmajoriteten anser att detta likaså är en angelägen fråga har vi dock den uppfattningen att det inte är lämpligt att riksdagen slår fast någon viss tidpunkt för ett förslag i frågan. Vi förutsätter att utredningen arbetar så snabbt som möjligt, men naturligtvis kan vi inte vara säkra på att förslaget kommer att läggas fram så att proposition kan föreläggas 1976 års riksmöte. Vi anser att utredningen bör ha den tid som erfordras för att frågan grundligt skall kunna penetreras och utredas. Den kanske inte är så enkel som reservanterna föreställer sig.

Det särskilda yttrandet i utskottsbetänkandet, som kommenterades av fru Fränkel, har jag egentligen ingen anledning att polemisera emot. Även vi tycker helt naturligt att det är viktigt att man bygger ut barnstugeverksamheten – det är vårt parti som är pådrivande i det fallet. Det herr Magnusson i Nennesholm sade om vikten av kontakt mellan föräldrar och barn finns det heller ingen anledning att polemisera mot – jag håller med honom på den punkten.

Den frivilliga sjukpenningen, som fru Fränkel talade om, har inte glömts bort av utskottet. Vi anser emellertid att man bör avvakta resultatet av pensionsålderskommitténs arbete när det gäller värderingen

Onsdagen den
5 mars 1975

Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

av hushållsarbetet, huruvida detta skall bli pensionsgrundande osv. Det kommittéarbetet bör avvaktas innan vi fattar något beslut om höjning av den frivilliga sjukpenningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Ändringen från tio till femton dagar när det gäller sjukpenningen för föräldrar som vårdar sjukt barn i hemmet i familjer med fler barn än ett bör inte vara en större reform än att man snabbt kan lägga fram ett förslag för beslut.

När det gäller reservationen 5 anser jag att om man får tid på sig till 1976 års riksmöte bör det inte finnas någon anledning att ytterligare fördröja lösningen av denna viktiga fråga, dvs. att ge föräldrarna möjlighet till ökad kontakt med sina barn. Därför vill jag än en gång yrka bifall till reservationen 5.

Fru FRÆNKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fredriksson sade att vi i avvaktan på resultatet av pensionsålderskommitténs arbete bör vänta även med att besluta om att höja den frivilliga sjukpenningen. Jag kan inte alls förstå det, eftersom möjligheten att höja den frivilliga sjukpenningen är någonting som kan införas just i avvaktan på vad pensionsålderskommittén kommer fram till.

Jag kan inte tänka mig annat än att herr Fredriksson många gånger får brev från hemarbetande där det sägs så här: "Menar ni verkligen att det är rimligt att vi som är hemma och vårdar våra barn för 20 kr., som är den högsta sjukpenning vi kan få, vid sjukdom skall kunna skaffa annan hjälp till hemarbetet och för att se efter våra barn?" Vad svarar herr Fredriksson på en sådan fråga? Jag kan inte ge något annat svar än att visst är det för litet och visst borde de ha en högre kompensation. Jag svarar också att vi försöker åstadkomma detta genom den frivilliga försäkringen men att det inte har lyckats. Jag vill ha reda på hur herr Fredriksson svarar. Är svaret att det är bra?

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Magnusson i Nennesholm säger att en utvidgning av ersättningen till 15 dagar är en så enkel reform att vi borde kunna besluta om den utan att avvakta utredningen. Det är klart att man kan säga så, men vi som dikterat utskottets skrivning tycker inte att det är rimligt att lyfta fram och prioritera en enda fråga när flera frågor är föremål för utredning. Man bör ändå avvakta den samlade översyn som den här utredningen nu är i färd med att göra. Alldenstund man väntar ett förslag så snabbt som under första halvåret i år, tror jag inte att man skall tala om någon förhållning.

Det kan givetvis, fru Frænkel, finnas hemmaarbetande som vill ha en högre frivillig försäkring. Men det är också fråga om avgifter i detta

sammanhang. Jag känner inte till i vilken mån de hemmaarbetande som har rätt till denna försäkringsform verkligen utnyttjar möjligheten att teckna en frivillig försäkring upp till 20 kr., men jag har en känsla av att väldigt många inte gör det. De kanske inte är beredda att betala de avgifter som erfordras för att komma upp till 20 kr. per dag.

Den som stannar hemma och vårdar ett sjukt barn förorsakas självfallet vissa kostnader. Man bör emellertid då komma ihåg att sjukpenningförsäkringen inte är en kostnadsförsäkring utan har tillkommit för att täcka inkomstbortfall. Den möjlighet som hemmafruar nu har är ett undantag från denna princip, men försäkringen täcker ändå en viss del av de kostnader som uppstår för denna vård.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Utgångspunkten för reformen om rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn har, såvitt jag kan förstå, varit att barn vid sjukdom, läkarbesök och liknande har behov av föräldrars närhet och medverkan. Behovet av denna kontakt är självfallet störst hos barn i lägre åldrar, men barn med handikapp har ofta detta anspråk i större utsträckning och i högre åldrar.

Vi – några socialdemokrater – har i motionen 762 föreslagit att sjukpenning till förälder med handikappat barn skall utgå till dess barnet har fyllt 16 år i de fall då vårdbidrag utgår. Önskvärt vore självfallet att denna ersättning kunde utgå till alla föräldrar till handikappade barn. Men vi har i motionen nämnt just föräldrar som har vårdbidrag, eftersom de utgör en klart avgränsad grupp.

Man räknar med att vårdbidrag utgår för 8 800 barn. Av dessa är 3 500 barn mellan 10 och 16 år. Vår motion gäller alltså denna grupp. Det är en liten grupp, men jag tycker inte att man skall glömma den för det. Jag har ett intryck av att utskottet helt enkelt har glömt bort detta avsnitt i motionen och inte tagit ställning till eller över huvud taget skrivit någonting om denna vidgade rätt till sjukpenning för förälder med handikappat barn.

Det vore värdefullt om vi här kunde få några upplysningar om hur utskottet ser på denna fråga. Jag beklagar att utskottet inte har ansett att också denna motion är förtjänt av att behandlas med förtur. I motionen begär vi en utredning om vidgad rätt till sjukpenning i de fall som vi har anfört.

I utskottsbetänkandet talas det om familjestödsutredningen. Jag har läst direktiven för denna utredning men kan inte finna att den har i uppdrag att behandla de frågor som vi har tagit upp i vår motion. Om utskottet har kommit till ett annat resultat, vore det också värdefullt om vi kunde få reda på det.

I reservationen 3 nämns motionen 762, men jag tycker att det är helt oréalistiskt att begära förslag till ändring till den 15 april 1975, och

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

då reservationen heller inte tar upp frågan om sjukpenning till föräldrar till handikappade barn, kommer jag att rösta med utskottet.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1 – 3

Utskottets hemställan bifölles.

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Nennesholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 5 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Nennesholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 209

Nej – 114

Avstår – 1

M o m. 5 och 6

Utskottets hemställan bifölles.

M o m. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Nennesholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 5 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner Nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Nennesholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 233
Nej - 87
Avstår - 4

M o m. 8

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Allmän begravningsförsäkring och obligatorisk grupplivförsäkring

§ 15 Allmän begravningsförsäkring och obligatorisk grupplivförsäkring

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 2 i anledning av motioner om allmän begravningsförsäkring och obligatorisk grupplivförsäkring.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975:27 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Hörberg (fp),

1975:340 av herrar Werner i Malmö (m) och Komstedt (m) samt

1975:1220 av herr Olsson i Stockholm m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen uttala sig för och hos regeringen hemställde om förslag till lagstiftning som innebar att tjänstegrupplivförsäkringen blev obligatorisk.

Utskottet hemställde

1. beträffande obligatorisk begravningsförsäkring att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:27 och 1975:340.

2. beträffande obligatorisk grupplivförsäkring att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1220.

Reservation hade avgivits av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1220 i skrivelse till regeringen skulle uttala sig för och anhålla om förslag till lagstiftning som innebar att tjänstegrupplivförsäkringen blev obligatorisk.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Det finns en mängd olika försäkringar som tillsammans skall ge lönarbetarna trygghet. Obligatorisk sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring, tandvårdsförsäkring, ATP m. m. är exempel på försäkringar där staten är huvudman. En stor lucka finns dock när det gäller tjänstegrupplivförsäkringen. Den på arbetsmarknaden gällande s. k. AFA-försäkringen har två svagheter. För det första har inte alla detta försäkringsskydd. För att försäkringen skall gälla krävs nämligen att kol-

Onsdagen den
5 mars 1975

Allmän begravningsförsäkring och obligatorisk grupplivförsäkring

lektivavtal eller frivillig försäkring skall vara tecknad. För det andra är bestämmelserna oförmånliga för dem som inte är i arbete på grund av sjukdom eller arbetslöshet. Där är reglerna absoluta. Det förekommer många fall då personer som borde vara försäkrade inte är det, utan de efterlevande går miste om ersättning. Efterlevandeskyddet gäller alltså endast om ganska hårda bestämmelser är uppfyllda. Förutsättningen är, som jag sade, att kollektivavtal är tecknat eller att företagaren har tecknat frivillig försäkring. Tyvärr är ett stort antal företagare inte kollektivavtalsbundna, varför de anställda saknar den trygghet som försäkringen skulle ge. Detta uppmärksammas i regel inte förrän någonting har inträffat, och då blir konsekvenserna ofta tragiska. Man kan bara höra med några fackliga ombudsmän som har utrett sådana här frågor. Då skall man finna att det är många fall där de efterlevande gått miste om stora ersättningar. De har levat i god tro att försäkringen finns och gäller, men det visar sig inte vara fallet. Det är också avsevärda summor som kan förloras. Om en försäkrad som är gift och har tre barn under 17 år avlider kan de efterlevande få uppåt 100 000 kr. från AFA skattefritt. Det är pengar som oftast väl behövs när familjeförsörjaren avlidit.

Det måste också anses vara otillfredsställande att företag får driva verksamhet utan att ha tecknat grupplivförsäkring. Genom att underlåta detta kommer de ofta i ett bättre konkurrensläge gentemot andra företag som uppfyller det som borde vara en allmän skyldighet. Även om premien till AFA inte är så hög sammanhänger även en del andra försäkringsformer med kollektivavtal – jag tänker på TFY, AGS osv. I regel har i sådana här fall inte någon av dessa försäkringar tecknats, och på det sättet har företagarna fått lägre kostnader.

Det är fackföreningarnas uppgift att tillsammans med de anställda se till att kollektivavtalsförbindelse, s. k. hängavtal, tecknas med företagare som inte är medlemmar i SAF. Det finns emellertid ingen möjlighet att tvinga fram ett undertecknande.

Situationen kan då uppstå att en arbetslös av arbetsförmedlingen anvisas arbete hos ett företag som inte har tecknat avtal. Om han vägrar att ta arbetet på grund av den berörda omständigheten, kan han bli avstängd från A-kasseersättning, och han saknar därmed försäkringsstöd. Tar han arbetet inför detta hot är han även då oförsäkrad.

Förbättringar av AFA-försäkringens omfattning är nödvändiga. Kvalifikationskravet för att försäkringen skall gälla är att den försäkrade står till arbetsmarknadens förfogande. Reglerna är absoluta, och en dags frånvaro, t. ex. förlängning av semestern i samband med arbetslöshet, kan innebära att ingen ersättning utbetalas vid försäkrads dödsfall. Om försäkringen gjordes obligatorisk skulle man komma till rätta med den bristen, och i samband med det bör bestämmelserna ses över så att de blir mer gynnsamma för de försäkrade.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets betänkande.

Onsdagen den
5 mars 1975

Allmän begravningsförsäkring och obligatorisk grupplivförsäkring

Herr MARCUSSON (s):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 2 behandlar tre motionsyrkanden som inriktar sig på obligatorisk begravnings- och grupplivförsäkring. Herrar Börjesson i Falköping och Hörberg vill införa en allmän obligatorisk begravningsförsäkring på förslagsvis 2 000 kr. för täckande av begravningskostnader. Herrar Werner i Malmö och Komstedt anser att en lämplig åtgärd vore att pensionen fördubblades under den månad dödsfallet inträffar. Liknande motionsyrkanden har under lång följd av år avslagits av riksdagen, och ett enhälligt utskott hemställer också i år att riksdagen avslår motionerna.

Herr Olsson i Stockholm föreslår lagfästning av den tjänstegrupplivförsäkring som överenskommit mellan arbetsmarknadens parter. Det är bara tre månader sedan ämnet debatterades här i riksdagen, och sedan dess har ingenting framkommit som motiverar bifall till vpk-reservationen. Vad som hänt är vad jag förutsade under debatten här i kammaren den 4 december i fjol, nämligen att LO i avtalsrörelsen har ställt krav på förbättringar av såväl försäkringsbeloppens storlek som villkoren i övrigt.

Det har nu träffats en överenskommelse innebärande att de olika försäkringsbeloppen höjs med ca 13 %, men ännu viktigare är förbättringar av efterskyddet. Tidigare har efterskyddet vid arbetslöshet fungerat i upp till 104 veckor, dvs. ungefär två år. Enligt nuvarande överenskommelse gäller efterskyddet även vid anställning hos oförsäkrad arbetsgivare i upp till 104 veckor. Det har alltså, herr Olsson, täppts till luckor.

Då det gäller deltidsanställda med kortare arbetstid än 16 timmar per vecka är SAF och LO överens om att i en gemensam arbetsgrupp fortsätta utreda frågan om förmåner för dessa.

De här relaterade förbättringarna, som innebär långtgående efterskydd vid anställning hos arbetsgivare som ej tecknat försäkring, samt de pågående förhandlingarna om försäkringsförmåner för deltidsanställda innebär att vi även framöver bör låta arbetsmarknadens parter avtalsfästa såväl tjänstegrupplivförsäkringen som övriga arbetsmarknadsförsäkringar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till hemställen i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 2.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Marcusson säger att ingenting inträffat som gör en ändring av det beslut riksdagen fattade för tre månader sedan befogad. Men det har i alla fall skett en viss ändring av utskottets skrivning. Det står att efterskyddet är förbättrat och skall gälla även om arbetstagare arbetar hos företag som inte har tecknat försäkring. Här står uppgift mot uppgift. Jag har nämligen efter samtal med ombudsmän den bestämda uppfattningen att så inte är fallet.

För att få en lösning på detta gick jag ut en stund under den tidigare kammardebatten och ringde till Arbetsmarknadens Försäkrings AB

Onsdagen den
5 mars 1975

*Allmän begrav-
ningsförsäkring och
obligatorisk
grupplivförsäkring*

(AFA). Där säger man att reglerna fortfarande är absoluta. Om efter-
skyddet skall gälla är förutsättningen antingen att man är arbetslös och
kan bevisa det genom att man går till arbetsförmedlingen och står till
arbetsmarknadens förfogande eller att man är sjukskriven. Det finns fall
där en förolyckad försäkrad inte varit sjukskriven men det ändå med
sjukintyg i efterhand kunnat styrkas att han varit sjuk. Då har försäk-
ringsbeloppet utbetalats till de efterlevande. Men enligt nu gällande be-
stämmelser finns det inget som helst skydd i form av tjänstegruppliv-
försäkring som fungerar om man inte arbetar hos företag som tecknat
försäkring. Det räcker i och för sig om kollektivavtal har tecknats, eftersom
ersättning utgår till de efterlevande även om företaget inte har betalat
avgifterna för försäkringen. AFA driver sedan i sin tur kraven gentemot
företagen.

Det måste anses vara otillfredsställande att man hos den samhälleliga
arbetsförmedlingen kan komma i den situationen att bli oförsäkrad –
vare sig man tar ett jobb och företaget inte har tecknat kollektivavtal
eller man vägrar att ta det av den anledningen och också då står utanför.

Ett obligatorium har jag tänkt mig så att alla arbetsgivare skulle vara
skyldiga att teckna försäkringar, ungefär av samma typ som trafikför-
säkringen. Man behöver alltså inte göra om försäkringssystemet och skapa
något statligt försäkringsbolag utan kan använda sig av redan befintliga.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottet har även i år avstyrkt motionen
med hemställan om allmän obligatorisk begravningsförsäkring inom ra-
men för lagen om allmän försäkring. Jag beklagar utskottets negativa
inställning till denna fråga, där ändå den mening som jag givit uttryck
åt i min motion omfattas av relativt stora grupper människor. Liksom
tidigare framhåller utskottet att behovet av en speciell försäkring för
begravningshjälp inte är särskilt framträdande och att en sådan försäkring
– med tanke på den prioritering av olika reformer inom den allmänna
försäkringen som måste ske – inte motiverar den kostnad den skulle
föranleda. Som motionär anser jag inte motiven för avslagsyrkandet vara
tillräckligt starka. I alltför många fall förhåller det sig fortfarande på det
sättet att vid dödsfall medel till begravningskostnader saknas, varför dessa
kostnader måste bestridas med socialhjälp eller på annat sätt. Från flera
synpunkter framstår det som synnerligen otillfredsställande att begravn-
ning ombesörjes på det sätt som sociala myndigheter finner lämpligt,
varvid vederbörlig hänsyn inte kan tas till anförvanners önskemål. Det
mest stötande är, såsom vi framhållit i motionen, att sådan begravning
gärna får prägeln av s. k. fattigbegravning.

I de fall då tillgångarna är mycket begränsade innebär det att efter-
levande dödsbodelägare får vidkännas dessa kostnader, som med åren
kraftigt ökat och därmed blivit synnerligen betungande för många. Jag
kan, herr talman, tala om att jag helt nyligen kommit i kontakt med
en familj, där en nära anhörig avlidit och familjen saknade begravnings-

skydd. Anförvanterna trodde att det försäkringssystem vi har omfattar även begravningskostnader. Trots att begravningen skedde under mycket enkla former blev kostnaderna av sådan storlek att familjen tvingades låna pengar för att bestrida dessa.

Jag vidhåller min uppfattning att en allmän obligatorisk begravningsförsäkring borde ingå i det allmänna försäkringssystemet. För enskilda medborgare torde premien bli mycket blygsam och överkomlig jämfört med kostnaderna för de enskilda försäkringar som nu kan tecknas, och framför allt skulle samhället och enskilda besparas de olägenheter som nuvarande frivillighet skapar och som enligt min mening inte borde få förekomma i ett samhälle där vi vill värna om de enskildas rätt till trygghet i olika situationer.

Mot de kostnader som olika trygghetssystem medför framstår kostnaderna för en allmän obligatorisk begravningsförsäkring som alltför ringa för att, som socialförsäkringsutskottet gör, åberopas som motiv för ett avslag. Emedan utskottets motivering för avslagsyrkandet inte kunnat övertyga mig avser jag, herr talman, att återkomma med en likalydande hemställan vid ett senare tillfälle.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Vi kan nog vara övertygade om att någon form av begravningsförsäkring förr eller senare kommer att införas. Det kan man inte hindra i det långa loppet, och det vore också orimligt. Eftersom samhället går in och erbjuder sina tjänster vid en människas födelse borde samhället ha lika stor anledning att göra det vid döden, då de flesta är mer ensamma än den gången då de kom till världen. Vi har en lagstiftning som i detalj föreskriver förfarandet i samband med jordfästning, men kostnaderna överlättes helt på den enskilde. Detta kan inte vara tillfredsställande.

Det yrkande som framförs i motionen 340 av herr Komstedt och mig har inte kommenterats av herr Marcusson, ej heller i den tidigare debatten. Vårt yrkande gäller en avgränsad grupp, nämligen de äldsta i samhället som inte har ATP eller bara en mycket blygsam sådan. I utskottets betänkande finns en rad som jag gärna vill kommentera. Jag ogillar den skrivning som anger att detta bara gäller "mycket begränsade grupper". Vad är det för tal? Allting är ju begränsat. Skulle det vara ett argument att det här gäller en liten grupp? Skall man bortse från en grupp därför att den är liten? Och hur vet man förresten att den är så liten? Även om gruppen är liten kan man lugnt säga att den är mycket väsentlig, eftersom den omfattar de åldringar som har haft en hård och lång arbetsdag. De har strävat och lyckats få ihop ett litet spar-kapital, som den yttersta tidens politiker har hjälpt till att föröda genom en inflation som äter upp penningarna. De människor det här gäller och som omfattas av vår motion är sakliga och osentimentala i sin fram-synthet, därför har de satt undan ett belopp för att tillförsäkra sig en s. k. hederlig begravning. De vill inte ligga någon till last vid något till-fälle.

Onsdagen den
5 mars 1975

*Allmän begrav-
ningsförsäkring och
obligatorisk
grupplivförsäkring*

Jag tycker att man – även om man inte nu kan ta steget fullt ut och införa en begravningsförsäkring omfattande hela folket – verkligen borde beakta denna grupp människor. Jag har inget yrkande, herr talman, eftersom jag förstår att detta inte skulle ge resultat i dag, men jag avger samma löfte som herr Börjesson i Falköping, nämligen att vi återkommer till denna fråga. En sådan här blotta i omsorgen kan inte få kvarstå i längden.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Även om inga yrkanden har framställts av de föregående talarna vill jag ändå göra en kort kommentar med hänsyn till vad de har sagt.

Pensionsförsäkringskommittén avstyrkte på sin tid införandet av en allmän begravningsförsäkring. Kommittén konstaterade att praktiskt taget alla löntagare jämte makar är obligatoriskt grupplivförsäkrade, en försäkringsform som har diskuterats tidigare i dag. Därtill finns en mängd frivilliga grupplivförsäkringar som kan omfatta olika kategorier människor. Försäkringar kan byggas upp med de mest olikartade kollektiv som bas. De kan t. ex. omfatta medlemmar i fackliga organisationer, och många sådana organisationer har också tecknat sådana här livförsäkringar på kanske upp till 7 000 kr. Försäkringarna kan också byggas upp med helt andra kollektiv som bas.

Här har främst talats om de mindre grupper som inte omfattas av dessa kollektivförsäkringar eller frivilliga försäkringar, och jag kan hålla med om att det för dem kan uppstå vissa problem när det gäller begravningskostnader. Detta gäller kanske framför allt pensionärer i de fall då behållningen i dödsboet är liten. Enligt de undersökningar som gjorts av försäkringskommittén utgår begravningshjälp i mycket få fall. Det är en obetydlig del av socialhjälpkostnaden.

Även om det är i få fall som socialhjälp anlitas, kan det givetvis ändå vara ganska besvärligt. Det kan kännas underligt att gå till socialvården i ett så känsligt läge som ett dödsfall medför.

När dock de allra flesta människor är försäkrade, tycker vi att det inte finns någon anledning att teckna en generell försäkring för detta.

Jag tycker inte man skall tala om fattigbegravningar. Det är väl ändå så, som det sades av en föregående talare, att samhället bör träda in i sådana här fall. Han menade att det skulle ske i form av en försäkring. Men jag tror inte det är något fel att samhället träder in i dessa fall genom socialhjälp. Socialhjälp är ändå en rätt som varje medborgare har i detta land. Det bör inte kännas särskilt besvärligt att ta vara på denna rätt när det är nödvändigt, även om det skulle gälla en begravning.

Pensionärernas förhållanden förbättras undan för undan. Kanske kommer de fall att bli ännu färre då dödsboet inte kan redovisa tillräckligt ekonomiskt underlag för att bekosta begravningen.

Man kan också nämna att folkpension utgår för den månad då vederbörande avlider. Vid dödsfall i början av månaden finns det alltså

där en viss summa att tillgå.

Vi är inte kallsinniga emot dessa människor. Det är helt enkelt så att vi av praktiska skäl finner det olämpligt att teckna en generell försäkring, omfattande hela kollektivet, när de flesta människor redan har försäkring.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Utskottets ordförande, herr Fredriksson, sade att man inte skall tala om fattigbegravning. Jag håller med om detta, men oavsett vad vi tycker om den saken är det många som ändå känner någon form av mindervärdighet om de behöver gå till socialvården och begära hjälp för inköp av kista och alla de attiraljer som hör till en begravning. De upplever det i varje fall så. Det skulle de inte behöva göra om man hade en obligatorisk begravningsförsäkring. Premierna för denna borde inte bli så höga när man har ett obligatorium.

Jag har inga alldeles aktuella siffror, men år 1969 var det 65 000 folkpensionärer som avled. Man kan utgå ifrån att en övervägande del av dessa saknade begravningsförsäkring – de som kanske bäst av alla behövde en sådan.

Jag kan erinra om att man har en allmän begravningsförsäkring i Danmark, Finland och om jag inte är alldeles felunderrättad också i Norge. Exempler talar för att även vi borde tänka på att införa en dylik försäkring.

Jag tror ingalunda att utskottet är kallsinnigt till folkpensionärerna, herr Fredriksson, men utskottet är kallsinnigt i denna fråga, det kan inte förnekas.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Herr Fredriksson säger att han förstår att det kan vara besvärande för en viss grupp människor att behöva gå till socialvården i detta läge, men likväl finner han ingen anledning att göra något. Han upprepar att en generell försäkring inte är motiverad med hänsyn till en så liten grupp. Han anför också att det är rätt blygsamma utgifter socialvården hittills haft för begravningshjälp.

Detta kan ju vara sant, men det finns två orsaker, herr Fredriksson. Det kan vara så att behoven inte är stora. Men det kan också vara så att de som har att handlägga den gamles jordfästning vet att den döde skulle djupt ogilla att behöva så att säga ligga samhället till last i denna situation. Den fina sociala stoltheten tycker jag vi kan unna dessa gamla att ha med sig i graven.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Man för denna debatt ifrån den gamla, förlegade, omoderna uppfattningen att det skulle vara mindervärdigt att gå till socialvården när hjälp verkligen behövs. Jag tycker vi skall hjälpas åt att få människorna att förstå att så inte är fallet.

Herr Börjesson sade att 65 000 folkpensionärer avled ett visst år, och han antar att de flesta saknade begravningsförsäkring. Detta kan i och för sig vara riktigt, men därmed är inte sagt att dödsboet saknade tillgångar för att bekosta begravningen.

Jag vidhåller, att när ändå de flesta människor är grupplivförsäkrade, då är det en onödig åtgärd att ta till en så omfattande sak som att teckna en försäkring som omfattar hela svenska folket. Låt vara att man har sådan försäkring i vissa andra länder, men det kan ju tänkas att man i dessa länder inte har en lika omfattande grupplivförsäkring som vi har här i landet.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Det är inte mindervärdigt att gå till socialvården, men det finns många människor som avhåller sig från att gå dit. Vi hörde av herr Werner i Malmö att många upplever att den avlidne inte skulle ha önskat något sådant för sin egen begravning.

Jag har exempel på att vederbörande dödsbo har lånat pengar för att kunna ordna vad de kallar en hederlig begravning av en nära anförvant.

Jag har framför mig några siffror. Av ca 80 000 bouppteckningar inregistrerade 1967 var det omkring 10 000 som inte uppvisade någon behållning, medan i omkring 50 000 fall behållningen utgjorde mera än 10 000 kr. Det finns alltså en mycket stor grupp som har det ekonomiskt svårt att kunna klara en så dryg utgift som en begravning innebär. Så nog finns det behov av en obligatorisk begravningsförsäkring inom ramen för lagen om den allmänna försäkringen.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Jag vill bara till herr Fredriksson säga att vi inte har någon förlegad syn på socialvården. Vi begriper att den behövs och att man helt osentimentalt skall anlita den när det är nödvändigt.

Men det är inte oss det gäller, utan dem som har gått över gränsen eller just är beredda att göra det. I deras fall är man litet sent ute för att ändra på deras inställning till socialvården.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Olsson i Stockholm.

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Stöd till idrotten

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 19
Avstår - 5

§ 16 Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande

Nr 3 med anledning av motion om representation för handikappörelsen i försäkringskassornas pensionsdelegationer

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 Stöd till idrotten

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 2 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller anslag för budgetåret 1975/76 till stöd till idrotten jämte motioner.

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 2 (Stöd till idrotten: anläggningsstöd m. m.)

Regeringen hade i propositionen 1975:1 bilaga 11 (jordbruksdepartementet) under punkten H 7 (s. 140-142) föreslagit riksdagen att

1. till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 24 600 000 kr.,

2. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti för lån till Åre Lift- och Kabinbane Aktiebolag med högst 7 000 000 kr. jämte ränta.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:1325 av herr Norrby (c), vari hemställts att riksdagen till mindre idrottsanläggningar som upplördes av idrottsföreningar o. d. samt övriga

idrottsanläggningar (friluftsanläggningar) under anslaget Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. för budgetåret 1975/76 anvisade 3,5 milj. kr., resp. 7,5 milj. kr., innebärande en ökning i förhållande till regeringens förslag med 0,9 resp. 1,5 milj. kr., samt

1975:1327 av fru Ryding m. fl. (vpk), vari hemstälts att riksdagen under H 7, bilaga 11 jordbruksdepartementet, beslutade anvisa 3 500 000 kr. till Mindre idrottsanläggningar som uppfördes av idrottsföreningar o. d. samt att anslaget under denna punkt uppfördes som ett förslagsanslag på 25 500 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 och med avslag på motionerna 1975:1325 och 1975:1327 till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 24 600 000 kr.,

2. att riksdagen bemyndigade fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti för lån till Åre Lift- och Kabinbane Aktiebolag med högst 7 000 000 kr. jämte ränta.

Reservation hade avgivits av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975:1 och motionerna 1975:1325 och 1975:1327 till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 25 500 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av herr Eriksson i Ullsbyn (c).

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Vad gäller punkten 1 i detta betänkande kommer riksdagen alldeles strax att besluta om en ökning av organisationsstödet till idrotten med 10,3 milj. kr. Föredragande statsrådet har i budgetpropositionen motiverat detta med att en kraftig ökning av statens stöd till idrotten är angelägen och framhållit att det är av särskild vikt att satsningen på breddidrotten kan förstärkas ytterligare. Anslaget bör därför, säger han, höjas i den omfattning som Sveriges riksidsrottsförbund föreslagit. Allt detta är bra, och vi har inte haft något att invända däremot. Men – och här haltar statsrådets resonemang betydligt – för att denna satsning på organisationsstödet, företrädesvis breddidrotten, skall kunna fullföljas ordentligt krävs ju också idrottsanläggningar. När det gäller punkten 2, anläggningsstödet, har emellertid departementschefen prutat avsevärt på äskandena från statens naturvårdsverk.

Utskottet säger under punkten 2, att vid bifall till utskottets hemställan under punkten 1 har det samlade statliga stödet till idrotten ökat avsevärt. Ja visst, men får man blanda ihop posterna på ett sådant sätt? Anslaget under punkten 2, anläggningsstödet, uppgick budgetåret 1974/75 till 24,4

milj. kr. och skall för budgetåret 1975/76 enligt departementschefen och utskottsmajoriteten uppgå till 24,6 milj. kr. Det blir en total ökning med bara 200 000 kr. mot äskade 6 miljoner.

Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 1327 tagit upp den del av anläggningsstödet som vi funnit mest angelägen, nämligen stödet till mindre idrottsanläggningar, som uppförs av idrottsföreningar o. d. Också på denna post kommer en prutning att ske, vilket vi icke kan acceptera, då det är mycket viktigt i dag, att föreningslivet får ordentliga bidrag till anläggningar och att sådana bidrag utgår att föreningarna kan hålla de anläggningar de redan har i gott skick.

Skulle detta bidrag stå stilla eller kanske t. o. m. minska på grund av penningvärdeförsämringen, föreligger uppenbar risk för att redan gjorda investeringar kan gå till spillo. Vi ser det också som nödvändigt, att mindre idrottsanläggningar kan uppföras med mycket stor spridning, inte bara i landet i stort utan också i de enskilda kommunerna, så att alla människor, både unga och gamla, kan erhålla lättillgängliga träningsmöjligheter.

Herr talman! Med stöd av vad jag anfört och vad som vidare framhålls i reservationen vid punkten 2 i kulturutskottets betänkande nr 2 ber jag härmed att få yrka bifall till denna reservation.

Herr NORRBY (c):

Herr talman! Vi kan i vårt samhälle notera ett tilltagande intresse för bredd- och motionsidrott i alla deras former. Varje helg anordnas runt om i vårt land idrottsarrangemang som samlar tusentals människor för fysisk aktivitet. Ta t. ex. årets Vasalopp, som arrangerades i söndags och som samlade nära 10 000 startande, innebärande nytt deltagarrekord.

Vad deltagandet i sådana idrottsarrangemang betyder för samhället är kanske svårt att precisera. Klart är dock att hälsotillståndet för de flesta påverkas i positiv riktning genom ökad fysisk aktivitet. Friska människor är en fördel för samhället inte bara därför att de producerar mer utan även bl. a. därför att sjukvårdskostnaderna kan nedbringas.

Enligt inhämtade uppgifter kostade sjukvården i Sverige år 1952 ca 1 miljard kronor, år 1962 ca 3 miljarder kronor och år 1972 ca 13 miljarder kronor. Välfärden skapar sjukdomar som till stor del kan undvikas genom regelbunden fysisk träning i kombination med riktig kost. Förebyggande åtgärder – friskvård – krävs i betydligt större utsträckning än nu, om den uppåtgående kurvan för sjukvårdskostnaderna skall kunna vändas. En satsning på motions- och konditionsgivande fysisk aktivitet och på rätt sammansatt föda är enligt många experter de enda möjligheterna för en sådan utveckling.

Idrotten kan alltså ge lägre sjukvårdskostnader, men idrotten ger mycket mer. Den ger fritidssysselsättning, den skapar kontakter, den kan vara ett medel mot brottslighet och i kampen mot giftmissbruk, den ger spänning och avkoppling. Mycket annat kunde sättas upp på idrottens pluskonto, men jag nöjer mig med detta exemplifierande.

I stort råder det väl inte några delade meningar om idrottens betydelse för vårt samhälle. Det finns dock människor som anser att elitidrotten är av ondo, det finns människor som tror att all idrottsutövning sker mot betalning osv. Så är det ju inte. Visst har det gått pengar även i svensk idrott, men bara för ett fåtal elitidrottsutövare. Den stora massan utövare och ledare jobbar helt ideellt i vår största folkrörelse.

Det är för att betjäna den stora massan av idrottsutövare som våra idrottsanläggningar finns. Mot denna bakgrund är det som jag i motionen 1325 hemställt att riksdagen skulle höja anslagen till mindre idrottsanläggningar och friluftsanläggningar i enlighet med naturvårdsverkets förslag, innebärande en höjning av anslaget med 2,4 milj. kr. Detta förslag har inte vunnit kulturutskottets tillstyrkan. Utskottet har – med hänvisning till att organisationsstödet till idrotten höjts avsevärt – avstyrkt motionen.

Utskottsledamoten herr Eriksson i Ulfsbyn har dock i ett särskilt yttrande uttalat att man bör kunna räkna med att regeringen snarast lägger fram förslag om en höjning av anslagen. Ger riksdagen medel för ökade insatser på bredd- och motionsidrottssidan, bör ju också ökade medel anslås till byggande och drift av olika slags anläggningar för idrottsutövning. Jag vet att när det gäller anslag till de här mindre anläggningarna finns det en lånekö på upp till två år. Vi har alltså starka skäl för en höjning av anslaget.

Herr talman! Med hänsyn till utskottets skrivning och i synnerhet med hänvisning till att jag och några medmotionärer i motionen 85 till årets riksmöte berört dessa frågor i ett vidare perspektiv, varför jag förväntar att vi får tillfälle att återkomma, avstår jag från något yrkande med anledning av kulturutskottets betänkande nr 2.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Först vill jag gärna instämma i allt positivt som herr Norrby har sagt om idrotten, men sedan vill jag göra en parentes som är nog så viktig: vi skall ta bort det som falskeligen utger sig för att vara god idrott. Det gäller alltså boxning, och jag har några särskilda synpunkter på den.

En debatt i just den här frågan fördes faktiskt redan år 1913 i andra kammaren, och jag kan inte neka mig nöjet att citera vad två stora personligheter då yttrade. Värner Rydén sade i denna debatt om idrottsanslag i andra kammaren år 1913:

”Nyligen har det riksförbund som nu är ifrågasatt att erhålla statsanslag bildat en sektion för boxning. Det är sålunda här icke fråga om allenast en sund idrott som söker statsanslag, utan det är fråga om organisatörerna av idrottens urartning.”

Hjalmar Branting sade i samma debatt: ”Jag tror för min del att det ligger något ofantligt berättigat uti den alldeles avvisande hållning gentemot boxning som hr Rydén här nyss intagit. Vore det fråga om att understödja en sådan idrottsgren, tror jag det skulle vara ganska lätt

att medgiva, att det icke är lämpligt att göra det med statsmedel.”

Dessa två stora män, vilkas uppfattningar ju aldrig blir förlegade utan ständigt är aktuella, begrep alltså redan 1913 vad tyvärr majoriteten i denna kammare icke förstår 1975. Det är litet betänkligt, tycker jag.

Det är dock så att alla auktoritativa myndigheter som har uttalat sig om boxning – det gäller både medicinska och andra myndigheter såsom rikspolisstyrelsen och socialstyrelsen – vill förbjuda denna urartning av idrotten, som Värner Rydén kallade boxningen. Jag tycker att alla människor som har ansvar för ungdomen borde ta hänsyn till dessa yttranden. All medicinsk auktoritet är helt enig om att det inte går att boxas utan att hjärnskador uppstår. Det är väl fantastiskt att boxningen då skall understödjas av statsmedel.

Nu säger kulturutskottet – det är ju nästan snudd på hädelse att boxning har hamnat i kulturutskottet – liksom utskottet har sagt tidigare, att det är mycket viktigt att man följer de 16 punkter som fastställdes när proffsboxningen förbjöds 1969. Dessa punkter var en förutsättning för att amatörboxningen skulle få fortleva. Det är emellertid ett faktum att Boxningsförbundet på det mest utmanande sätt bryter mot dessa bestämmelser. Justitiedepartementet håller just på att samla in material som visar detta. En veckas uppehåll mellan varje match – det struntar man totalt i. Jag skulle kunna räkna upp 50 alldeles färska exempel på att man bryter mot denna bestämmelse. Jag undrar vad utskottets talesman har att säga på den punkten. Det förefaller som utskottet lägger stor vikt vid att om man bara följer dessa punkter så är det all right, men gör man inte det så blir inställningen en annan. Nu är det som sagt ett faktum att man struntar i dessa bestämmelser på det mest flagranta sätt.

Sedan skulle jag vilja höra av utskottets talesman hur man kan ha en lagstiftning som innebär att det är förbjudet att boxas för en proffsboxare som är betald över bordet men att det är någonting helt annat om boxaren får betalt under bordet. Om exempelvis en proffsboxare som Ingemar Johansson skulle boxas i Göteborg, då riskerar han fängelse. Han skulle sannolikt få böter, men det kan också bli fängelse enligt den här lagen. Skulle en annan boxare ställa sig vid en ring vid sidan om och göra exakt samma sak, så får han medel av staten för det. Det är ju en fantastiskt egendomlig lagstiftning. Kriteriet på en god lagstiftning är dock att samma handling skall bedömas lika. Slår man varandra i ansiktet och i huvudet och framkallar hjärnskakning, så borde det vara samma rättsliga bedömning.

Det är dessutom ytterst väsentligt att man numera inom medicinen har kommit till slutsatsen att amatörboxning sannolikt är mer skadebringande än proffsboxning. Det är inte slagens hårdhetsgrad som är avgörande. utan lättare slag med kortare mellanrum framkallar hjärnskador mera frekvent än enstaka slag med längre mellanrum. Då har vi alltså förbjudit och staffbelagt i det ena fallet och understöder via statsmedel i det andra fallet.

Herr talman! Man ger statsmedel till någonting som framkallar hjärn- skador – märk väl inom reglernas ram – och det är vad som enligt min mening skiljer boxning från allt vad idrott heter. Det är en avgrund som skiljer. Jag tycker närmast att det är obegripligt och makabert – och jag drar mig inte för att bruka ordet skandalöst – att man använder statsmedel till någonting som enligt all beprövad medicinsk expertis ofrånkomligen framkallar hjärnskador.

Det är en skamfläck för idrotten att man hyser en sådan hantering under sina vingar, och det är en skamfläck för riksdagen att understödja den.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande nr 2, där vi behandlar stöd till idrotten, föreslås, som fru Ryding har sagt, under punkten 1 ett anslag på 75 900 000 kr., vilket innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 10,3 milj. kr. Därmed har Riksidrottsförbundet fått vad som begärts från det hållet.

Under punkten 2 föreslås ett reservationsanslag på 24 600 000 kr., och det innebär en höjning i förhållande till innevarande budgetår med 200 000 kr. Fru Ryding har reserverat sig och önskar en höjning av anslaget med 900 000 kr., och även herr Norrby anser att det finns starka skäl för att öka anslaget.

Herr Norrby har också understrukit hur viktig idrotten är, och om det råder inga delade meningar, utan riksdagen är enig om att vi skall stödja verksamheten. Vi är alltså inte heller oense om nyttan av de pengar som här anslås.

Ökningarna är stora i förhållande till förra året vad beträffar organisationsstödet. Men pengarna räcker inte till allt, och skall vi komma så långt att vi har anläggningar spridda ute i kommunerna för att idrott skall kunna bedrivas – som fru Ryding säger i sin reservation – i alla former och av människor i alla åldrar kommer det att krävas väldiga summor. Fru Ryding har i motionen 1327 exemplifierat vad hon menar – hon nämner konstfrusna isbanor, simhallar, löparbanor osv. Det är emellertid här fråga om anläggningsstöd till mindre idrottsanläggningar som uppförs av idrottsföreningar. Det är för all del inte några stora summor som utbetalas, men det blir givetvis ett värdefullt tillskott. Under budgetåret 1973/74 lämnades det anslag till de olika länen som varierade mellan ca 700 000 kr. och 9 000–10 000 kr.

Fru Ryding säger också att redan befintliga anläggningar inte kan hållas i gott skick om anslaget minskar eller förblir oförändrat. Nu föreslås ju anslaget höjt med 200 000 kr., men det gäller stöd till anläggningar, och om det sedan kan bli något kvar till underhåll är ändå tveksamt. Det är till själva anläggningarna som idrottsföreningarna får stöd, och vanligen används pengarna då till en fotbollsplan samt en mindre lokal för omklädning. Naturligtvis är det värdefullt att dessa anläggningar finns – det är massvis av människor, framför allt ungdomar, som har glädje av dem.

Utskottet har, som fru Ryding själv påpekade, inte ansett sig nu kunna gå med på ett högre anslag än vad som föreslagits i budgetpropositionen. Man kan som skäl för detta anföra att det samlade stödet – som jag nämnt – ändå räknats upp betydligt. Fru Ryding frågar om man kan göra en sådan sammanblandning att man på samma gång talar om punkten 1, organisationsstödet, och punkten 2, anläggningsstödet. Ja, vad vi har gjort är en bedömning, nämligen den att anslagets samlade belopp har höjts väsentligt och därför har vi inte ansett oss kunna gå längre.

Jag yrkar i dessa avseenden bifall till utskottets hemställan.

Sedan förklarade herr Sjöholm sin vana trogen att han inte tycker om boxning. Herr Sjöholm vill att boxningen skall förbjudas i vårt land. Det har han också motionerat om vid flera tidigare tillfällen. I år har han föreslagit att riksdagen inte skall lämna någon del av anslagspengarna till Boxningsförbundet. Utskottet har avstyrkt herr Sjöholms motion. Vi anser det nämligen inte vara riktigt att riksdagen ger Riksidrottsförbundet några direktiv om idrottsanslagets fördelning på de olika specialförbunden. Men utskottet hävdar nu som tidigare att Riksidrottsförbundet är skyldigt att noga följa verksamheten även i specialförbundet Boxningsförbundet. Riksidrottsförbundet skall förvissa sig om att de av riksdagen fastlagda säkerhetsbestämmelserna följs. Och jag kan försäkra herr Sjöholm att utskottet menar allvar med det.

Slutligen vill jag säga att jag inte är främmande för tanken att herr Sjöholms agerande har en rakt motsatt verkan mot vad herr Sjöholm vill att det skall ha.

Herr talman! Med det anförda ber jag att yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru RYDING (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller att dessa båda former av stöd hör ihop. Man kan t. ex. inte lämna ett anslag till en simklubb utan att också se till att man i den klubben verkligen får möjligheter att simma. I så fall blir ju det första anslaget inte till någon nytta.

Sedan sade herr Mattsson i Lane-Herrestad att vi nu höjer anläggningsanslaget med 200 000 kr., och det är riktigt. Det sade jag också i mitt första anförande. Men man har inte sagt att dessa 200 000 kr. skall gå till mindre idrottsanläggningar, utan beloppet skall delas upp på sex olika punkter när det gäller anläggningsstödet, och då tror jag inte att det blir så många hundralappar till mindre idrottsanläggningar.

Slutligen sade också herr Mattsson att pengarna inte skall gå till underhåll av t. ex. fotbollsplaner, men om föreningarna får stöd till anläggningar måste de väl ändå använda en del av pengarna till underhåll. Även en fotbollsplan eller ett omklädningsrum måste ju underhållas då och då. Det är också viktigt för föreningarna att känna att de kan få denna hjälp i form av statligt stöd, eftersom det då kan vara mycket lättare att också få stöd från kommunerna. Det är också mycket angeläget.

Herr talman! Jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det sista som herr Mattsson i Lane-Herrestad sade, att mitt agerande skulle ha rakt motsatt effekt mot vad jag åsyftade, begrep jag inte alls. Jag agerade i många år mot proffsboxningen, herr Mattsson, men mina motioner avlogs av riksdagen. Så småningom lade emellertid justitieminister Kling fram en proposition om att förbjuda proffsboxningen, och det förslaget bifölls genast.

Jag tror också att boxningsvännerna har en annan mening än herr Mattsson. Det är väl också ganska självklart, att ju mer man påvisar boxningens skadliga effekter – och all medicinsk expertis framhåller på ett entydigt sätt att man kan inte slå varandra i huvudet utan att det framkallar hjärnskador – desto större är utsikterna för att föräldrar förbjuder sina barn att börja boxas. Ett faktum är också att boxningen dess bättre håller på att sakta tyna bort. Det är ett friskhetstecken. Därför tycker jag att herr Mattsson har uttytt effekterna av mitt agerande mycket underligt.

För ett par år sedan var det tre ledamöter i kulturutskottet som reserverade sig och inte ville att man skulle anslå medel till boxning. Det var herr Björk i Göteborg, herr Leander och herr Nilsson i Agnäs. Det har funnits förnuftiga ledamöter i detta utskott som har förstått vad det här är fråga om.

Det är ett faktum, herr Mattsson i Lane-Herrestad, att man dagligen bryter mot bestämmelserna. Tro mig på mitt ord! Jag kan visa massor med exempel. De finns nog till påseende i justitiedepartementet, där man numera samlar sådana exempel.

Herr Mattsson är alltså villig att låta pengar gå till boxningen, som oundvikligen framkallar hjärnskador hos dem som utövar den. Det är makabert och ofattbart att man skall använda statsmedel till att framkalla hjärnskador hos svenska ungdomar. Men det är vad herr Mattsson är med på.

Herr ALSÉN (s):

Herr talman! Jag ber att få ta kammarens tid i anspråk för att tillkännage vissa meningar med utgångspunkt i mitt engagemang som ordförande i Svenska korporationsidrottsförbundet. Jag vill först gärna säga att jag inte hyser annan åsikt än regeringen och utskottet i vad gäller föreliggande förslag till beslut avseende stödet till idrotten 1975/76. Tvärtom känner jag ett behov av att uttala en tillfredsställelse över den betydande anslagsökning som sker i förhållande till innevarande budgetår. Det rör sig om totalt drygt 10 milj. kr. Bakom detta förhållande ligger givetvis att den samlade idrottsrörelsen fortsatt att dokumentera sin betydelsefulla roll i samhällsutvecklingen och att inte minst ledare på alla plan inom den omfattande idrottsverksamheten satt till tid och krafter i enastående omfattning. I dessa människors oegennyttiga insatser har samhället en kraftkälla som inte nog kan uppskattas.

Så några ord om Svenska korporationsidrottsförbundet – Korpen som

det populärt kallas i vardagslag. Förbundet fyllde förresten 30 år förra året. Från starten hade man åtta lokalförbund med 333 korp-idrottsklubbar. I dag omsluter förbundet drygt 13 000 klubbar och har lokalförbund verk-samma i samtliga primärkommuner. Jag vill lämna dessa uppgifter och några till när Riksidrottsförbundet, som har myndighetsfunktion i vad gäller våra anslag, har varit minst sagt sparsamt när det gäller att skildra Korpens aktiviteter. Däremot har förbundet i sin petitaskrivelse givit synnerligen stort utrymme åt sin egen Trim-kampanj. Nåväl – detta om detta.

Några ytterligare data om Korpens verksamhet: Vi genomförde verk-samhetsåret 1973/74 en kampanj under mottot Trivs med Korpen. Denna kampanj föregicks av ett omfattande rådslag bland våra ledare i korp-idrottsklubbar och lokalförbund. Flera tusen personer, verk-samma ute på olika arbetsplatser i kontakt med människorna runt om i landet, for-made Trivs med Korpen i vad gäller innehåll och omfattning. Det framgick mycket tydligt av dessa rådslagsmaterial att våra ledare förutom att de krävde att motionsidrotten skall göras tillgänglig för alla också starkt betonade att idrott och motion måste utövas under trivsamma och roliga former. Med andra ord att Korpen i sitt motionsutbud skall erbjuda verk-samheter som befordrar gemenskaps känslan och betonar de trivsamma och hälsobringande momenten. Jag vågar påstå att vi har lyckats bra med detta. Eller vad tycker kammarens ärade ledamöter om nära 20 miljoner enskilda starter under 1974? Om man vill leka med statistik kan man konstatera att varje svensk medborgare i korp regi deltagit i motionsutövande verksamhet i genomsnitt vid 5 tillfällen under ett år!

Vi bedriver en i hög grad uppsökande verksamhet. Det faller sig givetvis naturligt när vår basaktivitet utvecklas främst på arbetsplatserna. Men under senare år har vi vidgat vårt verksamhetsfält. Numera finns Korpen i stor utsträckning ute i de olika bostadsområdena, där vi i första hand bygger på familjebaserad verksamhet. Man finner också Korpens utbud i skolor, på fritidsgårdar och andra samhällsinstitutioner. Nya målgrupper är ständigt aktuella för oss. Således har vi startat en omfattande verk-samhet för att nå olika s. k. riskgrupper. En sådan är t. ex. överviktiga personer. Korpens bantargrupper är i dag en god inkörsport till bl. a. samtal om kostens betydelse inom friskvårdsarbetet. Vi gläds också åt ett nära samarbete med flera landsting i deras egenskap av sjukvårdshu-vudmän. Tillsammans söker vi i olika former framhålla och levandegöra den förebyggande hälsovårdens stora betydelse för den enskilde och för samhället. På riksplanet har vi ett nära och omfattande samarbete med bl. a. socialstyrelsen. De äldres – pensionärernas – behov har därvid sär-skilt beaktats. Vi noterar just nu en smått lavinartad utveckling – i positiv mening givetvis – när det gäller pensionärgymnastik och bowling för dessa åldersgrupper. Men ännu står vi bara i början av något mycket utvecklingsbart och viktigt på detta område, med i vid mening social betydelse.

Korpen kan glädja sig åt ett år från år växande intresse från det all-

männas sida. Anslagen från primärkommunerna går till våra lokalförbund, landstingsanslagen till länsförbunden och slutligen statsanslaget till Rikskorpen. Våra Korpidrottsklubbar erhåller anslag från de olika företagen till verksamhet för de anställda. Givetvis varierar anslagens storlek betydligt mellan samtliga dessa lokala myndigheter och företag, liksom mellan landstingen. Men vi ser en klar uppåtgående trend. Vi upplever detta som stimulerande, men också som i hög grad erforderligt om vi skall kunna utföra ett effektivt och trivsamt friskvårdsarbete. Det är med särskild glädje som vårt förbund har noterat arbetsmarknadsparternas – SAF, LO och TCO – entydigt positiva uttalande om korporationsidrottens betydelse.

Det statliga idrottsstödet, som handläggs av Riksidrottsförbundet, har också i ökande omfattning kommit Korporationsidrottsförbundet till del. 1970 års riksdag, som tog ställning till idrottsutredningen, uttalade sig klart för en utökad breddidrottsverksamhet. Vi är från vår sida, det vill jag kraftigt understryka, klart medvetna om att detta växande breddidrottsutbud skall ske genom hela det samlade Idrottssverige. Det har därför varit naturligt för oss att aktivt söka samverka med Riksidrottsförbundets olika specialförbund såväl centralt och regionalt som lokalt. Det var likaledes naturligt för oss att på initiativ av jordbruksministern i samverkan med Riksidrottsförbundet utreda eventuella möjligheter för Korpens inträde i Riksidrottsförbundet. Det fann vi naturligt därför att vi anser det angeläget att den enskilde medborgaren – skattebetalaren om man så vill – har rätt att kräva största möjliga effektivitet och samordning i och av motionsutbudet. Den splittring och brist på samordning som i dag stundom kan iakttagas är inte till gagn för någon. Den arbetsgrupp, med representanter från Riksidrottsförbundet och Korpen, som förra året redovisade sin syn på det framtida förhållandet mellan Riksidrottsförbundet och Korporationsidrottsförbundet var enig i sitt ställningstagande. Man rekommenderade att Korpen skulle beviljas inträde i RF som särskilt specialförbund för motionsidrott med representation i särskild ordning i Riksidrottsstyrelsen.

Vårt förbund tog också vid extra rikskongress i slutet av förra året med klar majoritet ställning för ett inträde i RF. Riksidrottsförbundets olika specialförbund har remissvägen under senare tid givit sin mening till känna i denna fråga. Det har helt naturligt redovisats varierande uppfattningar. Men det är min varma förhoppning att man vid riksidrottsmötet i höst skall komma fram till ett positivt beslut. Det är, som jag ser det, ett mögnadsprov för den samlade idrottsrörelsen inom RF:s ram. För rörelsens egen skull och för den idrotts- och motionssökande allmänhetens skull bör det inte vara svårt att besinna sitt ansvar i det här avseendet.

Skulle mot förmodan riksidrottsmötet inte ge Korporationsidrottsförbundet plats inom RF som ett specialförbund för motionsidrott med säte och stämma i Riksidrottsstyrelsen uppstår, som jag ser det, ett besvärligt läge. Om det händer – vilket jag alltså inte tror – är det min bestämda

mening att Korpen har anledning att ompröva sin situation. Som den stora, levande och fast förankrade folkrörelse vi är måste vi då ha rätt att kräva av statsmakten att den i särskild ordning prövar våra anslagsframställningar och överger den nuvarande formen härför. Men jag hoppas livligt att vi skall slippa hamna i en sådan situation. Det finns så många goda och progressiva krafter verksamma inom dagens idrott att jag hyser stora förhoppningar om en utgång präglad av ansvar, förnuft och vidsyn. – Eftersom jag ser att Essen Lindahl är i kammaren vill jag gärna understryka att den progressiva kraften och vidsynen i hög grad präglar regeringens ombud i Riksidrottsförbundet, och det finns all anledning att hoppas på deras fortsatta goda insats i detta avseende.

Det finns ingen anledning att höja några allvarligt kritiska röster i anledning av vad som sker inom dagens idrott inklusive boxningen. Ett litet memento utgör dock den påtagliga kommersialisering som ibland skymtar inom tävlingsidrottens ram. Spelarköp – trist aktuellt och uppmärksammat i min egen hemstad just nu – liksom märkesjippon av alla de slag bör ansvariga inom respektive klubbar och förbund söka komma till rätta med för idrottens egen skull. Den är en alltför viktig och positiv kraft i dagens samhälle för att få fläckas av ovidkommande intressen.

Jag biträder alltså, herr talman, utskottets betänkande.

Herr LINDAHL i Lidingö (s):

Herr talman! I anslutning till Hans Alséns anförande med dess starka betoning av korporationsidrottens samhällsnyttiga verksamhet vill jag utifrån min utsiktspunkt i Riksidrottsstyrelsen framföra några principiella synpunkter.

Redan idrottsutredningen konstaterade att dess undersökningar har visat "att ökad effektivitet kan uppnås genom en organisatorisk samverkan i den form systemet med specialförbund erbjuder". Utredningen ville för egen del se ett mycket nära samband mellan de kraftigt ökade anslag som utredningen föreslog och den organisatoriska rationalisering som en anslutning av Korpen, Skid- och friluftsförbundet och det frivilliga skytteväsendet såsom specialförbund inom Riksidrottsförbundet skulle utgöra. Inom Riksidrottsförbundet är man fortfarande helt överens med idrottsutredningen från allmän idrottspolitisk synpunkt. Ett samgående mellan Korpen och RF liksom mellan RF och övriga utanför RF stående organisationer är mycket angeläget. Jag kan citera idrottsutredningen eftersom den alltför är aktuell:

"Ett inordnande av idrottsorganisationerna i en gemenskap skulle ge bestämda fördelar. Samarbetet dem emellan skulle löpa mer friktionsfritt. Vidare skulle riskerna för dubbelarbete eliminerats i såväl ledareutbildning som när det gäller ungdomsarbete och allmän motionsverksamhet. Resultatet skulle bli en effektivare användning av de statliga medel som ställs till förfogande."

När det gäller samgåendet har vi inom RF, liksom med säkerhet också Korpen, vissa problem att brottas med. Kanske en viss misstro också

förekommer som måste övervinnas. Denna misstro bottnar i olikartad struktur och tradition. De utanför RF stående förbunden bedriver en omfattande motionsverksamhet. En betydande breddidrott bedrivs också inom RF:s specialförbund. Vi får inte glömma att huvuddelen av RF:s verksamhet avser just bredd- och motionsidrott. Alla idrottsorganisationer syftar till att främja motionsaktiviteten i alla åldrar.

I propositionen med anledning av idrottsutredningen konstaterade departementschefen: "Skillnaden mellan motion och tävling är en fråga om intensitet, dvs. inte en art- utan en gradskillnad. Tävlingsmomentet ingår som en väsentlig stimulansmetod på samtliga nivåer inom korporationsidrottsrörelsen. Riksidrottsförbundet organiserar, som tidigare framhållits, motionsidrott i mycket stor skala."

Av den anledningen återstår alltså en del organisatoriska frågor som måste lösas, t. ex. regional och lokal samordning samt gemensamt utnyttjande av personal. Svårigheterna skall dock – därom är jag övertygad – vara möjliga att lösa. Men alla vet vi att dessa frågor måste vara väl förankrade. Både RF och Korpen måste nu bedriva en bred informationsverksamhet. När det gäller denna informationsverksamhet kanske Korpen har haft det lättare. Riksidrottsförbundet har 53 organisationer med många gånger helt skiljaktiga arbets- och verksamhetsformer. Därför har RF:s utredningsarbete tagit viss och kanske alltför lång tid. Detta får emellertid inte tolkas som någon negativism från RF:s sida.

Jag vill inte polemisera mot vännen Hans Alsén. Han sade emellertid en sak i sitt anförande som jag vill belysa med en annan utgångspunkt. Han sade att de olika Korpaktiviteterna har refererats alltför kortfattat i Riksidrottsstyrelsens petita. Det beror i så fall på att Korpens framställning i sin helhet tillställts myndigheterna. Detta tillvägagångssätt är väl det bästa för Korpen. Det är alltså inget försök att inför myndigheterna förringa Korpens förnämliga verksamhet.

Som ledamot av Riksidrottsstyrelsen vill jag med all kraft framhålla den klart positiva inställning till ett samgående mellan RF och Korpen som finns inom Riksidrottsstyrelsen och hos ansvariga ledare inom hela RF-organisationen. Jag vill också uttrycka den förvissningen att de problem som ännu inte helt kunnat klaras av skall komma att lösas, så att beslut om Korpens anslutning till RF utan svårighet skall kunna fattas vid RF-mötet hösten 1975.

Bidragsfördelningen till de utanför RF stående organisationerna bestäms av regeringen på förslag av Riksidrottsstyrelsen. Men riktigt är också att påpeka att Riksidrottsstyrelsens förslag framställs efter det att samhällsrepresentanterna i styrelsen, varav jag är en av två, berett dessa organisationer tillfälle att framföra sina synpunkter.

Herr Alsén påpekade att ett besvärligt läge skulle uppstå om förhandlingarna blev resultatlösa. Jag är av samma mening, men som jag ser det är detta en hypotetisk fråga, som det inte finns någon anledning att nu diskutera.

I ett inlägg i budgetdebatten den 5 februari uttryckte jag min stora

tillfredsställelse med den kraftfulla satsningen på idrotten och ungdomen. Jag framhöll att det, precis som förra året, inte skett någon prutning på begärda medel till organisationsstödet, vilket är minst sagt anmärkningsvärt. Jag gjorde för övrigt på det område som herr Alsén berört – samarbetet mellan RF och Korpen – följande uttalande:

”Efter förhandlingar i två år är nu Rikskorpens anslutning till Riksidrottsförbundet nära förestående. Detta innebär en ökad styrka för den samlade svenska idrottsrörelsen. Anslutningen innebär att idrottsrörelsen kan göra effektivare insatser inom hela bredd- och motionsidrotten. Så blir det t. ex lättare att samordna utbudet av aktiviteter liksom kontakter med myndigheter på alla nivåer.”

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag välkomnar denna debatt, eftersom jag anser det viktigt att vi här i riksdagen diskuterar idrottens frågor, inte bara de ekonomiska utan också de övriga problem som finns förknippade med idrotten och dess utövande.

Jag vill först ge en komplimang till Korpens företrädare, herr Hans Alsén, och uttrycka min uppskattning över det arbete som utförs inom Korpen. Man kan inte nog värdera korpidrottens inriktning. Korpen torde på ett mycket verksamt sätt ha bidragit till att förbättra stämningen på arbetsplatser, att föra olika kategorier anställda inom företagen närmare varandra och att ge dem en innehållsrikare fritid. Korpidrotten har nått ut till breda lager av det svenska folket. Olika motionsdriver och liknande riktade verksamheter har fått en förbluffande anslutning.

Samarbetet mellan Korpen och Riksidrottsförbundet bör kunna fördjupas i framtiden. Jag skulle personligen hälsa med tillfredsställelse om dessa båda organisationer kunde samlas i en enda organisation, som på det sättet fick en större slagkraft.

Till utskottsbetänkandet är fogad en reservation med begäran om ett större stöd till anläggningar för idrott. Den framställningen är helt befogad. Det kan dock i år vara svårt att få ett klart grepp om hur stort anslaget är till den egentliga idrottsrörelsen, eftersom detta anslag är sammanbakat med anslaget till anläggningar av fritidskaraktär. Jag kan såsom exempel ta upprustandet av småbåtshamnar. Det är viktigt att man särskiljer dessa båda anslagskategorier, så att anslag till naturvårdsändamål och speciella fritidsändamål avskiljs från anslag till direkta idrottsanslagningar.

Jag vill i detta sammanhang även framhålla att det är nödvändigt med en upprustning av de idrottsliga anläggningarna, bl. a. av det skälet att kvinnorna är satta i efterhand. På våra enklare idrottsplatser finns i regel ett enda omklädnadsrum, som ofta är ockuperat av manliga deltagare. En kvinna, som vill utöva idrott och få rekreation, måste gå hem och byta. Likadant är det med bastuanläggningarna på idrottsanläggningarna. Det finns bara en bastu och ett omklädningsrum, och de är avsedda för

män. Ett viktigt upprustningsändamål är här eftersatt.

Sten Sjöholm har med sitt inlägg mot boxningen fört in vissa etiska, moraliska och medicinska synpunkter i idrottsdebatten. Jag vill bara kort deklarerera att jag inte delar Sten Sjöholms syn på boxningen, men jag delar hans allmänna moraliska och etiska syn på idrotten i stort. Jag skall fortsätta efter den linjen och ge några synpunkter på just idrottens fostrande betydelse.

Jag anser att man bör klart uttala sin uppskattning över vad idrotten betyder då det gäller att engagera och sysselsätta ungdomen. Idrotten visar de unga exempel på hur man skall efterleva regler, den ger sinne för fair play, och den skapar ett intresse för fysiska aktiviteter som i många fall senare i livet tar sig uttryck i ett eget motionerande. Detta är den stora vinsten med idrottsutövandet, och när jag säger idrottsutövandet så tänker jag på alla nivåer: elitidrotten, motionsidrotten och de övriga fritidsaktiviteter som gör att vi lever ett friskare och sundare liv.

Men det finns också problem inom idrotten, och idrottsrörelsen har själv tagit itu med dem och försöker att komma till rätta med dem. Jag vill peka på några av dessa problem.

Först och främst är publikens uppträdande på våra idrottsanläggningar ofta av en art och karaktär som man inte vill sätta i samband med en idrottspublik. Vid ishockeymatcher t. ex. kastas det flaskor och görs olika slags sabotage, vilket väl närmast hör ihop med att förbudet att införa spritdrycker på idrottsplatserna inte efterlevs. Det är naturligtvis svårt att klara av detta. Idrottsrörelsen har inte själv de bevakningsmöjligheter som erfordras för att ett sådant förbud skall kunna efterlevas. Jag tycker att det är viktigt att vi från den anslagsgivande partens sida också observerar detta och är generösare än tidigare då det gäller att hjälpa till med ordningsvakter och poliser vid idrottsevenemang.

Jag protesterar alltid för mig själv och även utåt när jag ser segrar på idrottsbanorna firas med champagne. Det är en sed som jag tycker att vi har anledning att brännmärka. Det finns ett förbud mot att införa alkoholdrycker på idrottsanläggningarna, och vi har en målsättning för idrotten som går ut på att skapa en sund själ i en sund kropp. Då tycker jag att de idrottsledare som tar med sig en champagneflaska eller flera in i ett omklädningsrum för att fira en viktig seger bryter mot idrottens innersta idé.

Det finns också andra problem. Hans Alsén vidrörde ett, nämligen idrottens kommersialisering. Det är ett stort och svårgripbart problem för idrotten. Det går lätt att säga att man reagerar mot reklam, att man reagerar mot märkesjippon och liknande, men man skall ha klart för sig att i dag skulle idrotten inte kunna ha den bredd och omfattning som den har, om inte idrottsledarna på alla sätt försökte att förstärka idrottens kassor. För att klara ekonomin har de måst gå ut och engagera näringsliv, företag och enskilda donatorer för att få medlen att räcka till. Men jag vill betyga att det bästa som kunde hända idrotten skulle

vara om bidragen från det allmännas sida och det man kan få in genom inträdesavgifter eller eljest direkt från den idrottsliga verksamheten räckte till för att finansiera idrottens egen verksamhet.

Sedan har vi problemet med ersättningar till idrottsmännen, främst i tävlingssammanhang. Här råder ju det synsättet att alla kategorier ungdomar – främst gäller det ju ungdomen – skall ha lika möjligheter att delta i idrottstävlingar, och då kommer man in på de ekonomiska spörsmålen. Jag tycker att en ärlig och hederlig redovisning av de ersättningar som idrottsmännen får för sin tävlingsverksamhet är någonting som vi bör både acceptera och uppmuntra här i Sverige. Vi bör också i de internationella idrottsammanhangen med kraft arbeta för att ett sådant synsätt alltmer får göra sig gällande. Det rör sig om deltagande i internationella tävlingar, främst då olympiska spel och världsmästerskap. I olympiska spelen försätts ju idrottsmännen i det dilemmat att de skall svära en olympisk ed att de inte har haft någon ekonomisk vinning av sin idrott. Som bekant är det många som måste ha samvetsbetänkligheter inför en sådan ed. Sverige bör också gå i spetsen för en demokratisering av den internationella idrottsvärlden. Jag tänker t. ex. på den olympiska kommittén och dess sammansättning. Ledamöterna väljs av kommittén själv. När en ledamot avgår väljer den olympiska kommittén en ny ledamot, suveränt utan att höra någon utomstående part. Man har kallat denna olympiska kommitté för "De olympiska gudarna", och det uttrycket tycks i första hand den olympiska kommittén själv med allvar ha tagit fasta på. Jag tycker att ett val till denna den högsta idrottsliga församling som finns bör ske enligt samma regler som när man väljer styrelser och kommittéer på internationellt plan i andra sammanhang.

Det här är ju problem och spörsmål som idrottsrörelsen själv brottas med, men jag tycker också att det är viktigt att de redovisas inför en anslagsbeslutande församling. Och jag tror att det skulle vara av stort värde om riksdagens ledamöter också mera allmänt försökte tränga in i idrottens inre problem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Herr Alsén hade en misslyckad bisats i sitt anförande – vilket jag annars hade kunnat instämma i – där han säger att han har ingenting negativt att säga om boxningen. Men det finns många andra som har det – de medicinska fakulteterna vid samtliga våra universitet, Svenska Läkaresällskapet, Svenska föreningen för psykisk hälsovård, rikspolisstyrelsen, riksåklagaren, socialstyrelsen, hovrätten i Malmö, länsstyrelserna i Göteborg och Stockholm m. fl. T. o. m. Boxningsförbundets egen läkare Per Ahlberg yttrade nyligen i en intervju att visst är boxningen skadlig. Det är ingen diskussion om den saken. Där har

vi alltså på ena sidan alla dessa auktoriteter och på den andra herr Alsén. Vem skall vi tro på? Jag väljer inte herr Alsén för min del.

Sedan är det beklagligt att en gammal fin idrottsman som herr Ångström inte heller riktigt har fattat det här med boxningen. När han citerar det gamla klassiska mens sana in corpore sano – en sund själ i en sund kropp – vill jag bara tillägga att varken själen eller kroppen blir sund av hjärnskakningar. Och boxning medför hjärnskakning enligt medicinsk expertis!

Herr ALSÉN (s):

Herr talman! Vi har väl alla våra misslyckade bisatser, herr Sjöholm. Jag kan trösta mig med att min värdering beträffande boxningens betydelse och skadlighet delas av en, förmodar jag, stor majoritet av riksdagen. Vi får väl se hur det går i den votering som jag förmodar att herr Sjöholm tänker åstadkomma.

Jag delar herr Ångströms uppfattning att idrottens frågor bör debatteras, men det bör nog ske något mer förberett än den senaste tidens debatt här i kammaren. Jag vill tacka herrar Lindahl i Lidingö och Ångström för deras mycket positiva omdömen om Korpens verksamhet. I det tacket ligger ett understrykande av den förhoppning jag uttalade i mitt huvudanförande – att Korpens anslutning till Riksidrottsförbundet skall gå den väg som vi väl alla här i kammaren anser vara den rätta.

Till sist: När vi nu alla ganska enstämmigt sluter upp kring tesen om idrottens betydelse för ungdomens fostran får vi inte, då vi gör dessa värderingar, tappa bort en sak som hör till den här bilden – nämligen att det finns en rad organisationer som arbetar bland och för ungdom utanför idrottsrörelsen och därför oftast inte ens skymtar i våra massmedier, organisationer som ändå utför ett ytterst värdefullt arbete för ungdomen, för demokratin över huvud taget. Dem får vi inte tappa bort i detta sammanhang. Jag tycker att det är värdefullt att stryka under detta. Riksdagen får också senare i år möjlighet att ta ställning mera pekuniärt i det avseendet.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Visst har vi våra misslyckade bisatser, herr Alsén, men er var alldeles speciellt misslyckad. Dessutom drar vi misslyckade slutsatser, som herr Alsén nu gav exempel på när han anförde att riksdagens ledamöter bättre begriper att värdera de medicinska skadeverkningarna av boxning än alla de auktoriteter som jag åberopat. Varenda medicinsk auktoritet i detta land, och även i andra länder, har konstaterat att man inte kan slå varandra i huvudet utan att det kommer hjärnskakningar till stånd. Det kan nog herr Alsén ändå inte förneka.

Herr ALSÉN (s):

Herr talman! Jag yttrade mig över huvud taget inte, varken i mitt huvudanförande eller i mitt inlägg med anledning av herr Sjöholms replik.

om auktoriteternas kunnande på det här området. Jag konstaterade att en huvudpart av riksdagens ledamöter förmodligen delade min uppfattning att också Boxningsförbundet skulle omfattas av samhällets stöd. Jag har inte yttrat mig om någonting annat, och det tror jag att herr Sjöholm också kan medge om han tänker efter vad jag sade i min bisats, som jag inte har anledning att ta tillbaka.

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Stöd till idrotten

Herr LINDAHL i Lidingö (s):

Herr talman! Frågan om den ökande kommersialiseringen inom idrotten togs upp av Hans Alsén och sedan av herr Ångström. Mot den bakgrunden vill jag bara lämna en liten upplysning.

En arbetsgrupp har av riksidrottsstyrelsen fått i uppdrag att utreda de här frågorna och föreslå åtgärder för att styra de kommersiella intressena i en för idrotten positiv riktning. Det är ett ocftergivligt krav att alla beslut i frågor som rör idrottens organisation och aktiviteter fattas av idrottsrörelsen och inte av intressenter utanför denna.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Herr Alsén säger nu att han bortser från auktoriteterna. Då är det ju också lätt att komma fram till befängda slutsatser.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 2 punkten 2 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 292
Nej - 19
Avstår - 7

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

Anslag till skolväsendets centrala och regionala myndigheter m. m.

M o m. 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande

Nr 2 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller anslag till utbildningsdepartementet samt till utbildning inom kulturområdet m. m. jämte motion

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 19 Anslag till skolväsendets centrala och regionala myndigheter m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 3 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller anslag till skolväsendets centrala och regionala myndigheter m. m. jämte motioner.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 4 (stöd för produktion av läromedel)

Regeringen hade i propositionen 1975:1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten D 4 (s. 148-149) föreslagit riksdagen att till Stöd för produktion av läromedel för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:533 av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c) och Eriksson i Ulfaby (c),

1975:834 av herr Turesson (m) samt

1975:1368 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla

1. att Esselte Studium och av Esselte-koncernen kontrollerade läromedelsföretag förstärktes,

2. att utbildningsväsendet i alla viktiga läromedelsföretags styrelser och ledande organ företräddes genom läromedelsansvariga, lärare och studerande.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 och med avslag på motionen 1975:533 till Stöd för produktion av läromedel för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:834.

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1368 yrkandet 1.

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1368 yrkandet 2.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande förstatligande av Esselte Studium och av Esselte-koncernen kontrollerade läromedelsföretag av fru Lantz (vpk) och fru Nordlander (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1368 yrkandet 1 hos regeringen begärde förslag om ett förstatligande av Esselte Studium och av Esselte-koncernen kontrollerade företag,

2. beträffande representanter för utbildningsväsendet i alla viktiga läromedelsföretags styrelser och ledande organ av fru Lantz (vpk) och fru Nordlander (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:1368 yrkandet 2 begärde att regeringen framlade förslag av innebörd att representanter för utbildningsväsendet skulle finnas i alla viktiga läromedelsföretags styrelser och ledande organ.

Punkten 6 (Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet)

Regeringen hade under punkten D 7 (s. 152-157) föreslagit riksdagen att till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 29 982 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975:816 av fru Mogård m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om en utvärdering av det pedagogiska utvecklingsarbetet i enlighet med vad som i motionen anförts,

2. besluta att till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 26 625 000 kr.,

3. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande ytterligare medel till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1975/76.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:816 yrkandet 1.

2. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 och med avslag på motionen 1975:816 yrkandena 2 och 3 till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 29 982 000 kr.

Nr 30

**Onsdagen den
5 mars 1975**

Anslag till skolväsendets centrala och regionala myndigheter m. m.

Onsdagen den
5 mars 1975

Anslag till skolväsendets centrala och regionala myndigheter m. m.

Reservation hade avgivits

3. av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som ansett

dels att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:816 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till kända vad reservanterna anført om en utvärdering av det pedagogiska utvecklingsarbetet.

dels att utskottet under 2 vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975:1 och med bifall till motionen 1975:816 yrkandena 2 och 3 till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 26 625 000 kr.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande nr 3 behandlar bl. a. anslagen till skolväsendets olika myndigheter. Där återfinns också punkten Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet. På den punkten finns till betänkandet fogad en reservation av herr Nyhage och mig, där vi kräver en nedskärning av bidraget med ca 3,3 milj. kr. i förhållande till utskottsmajoritetens förslag, som är grundat på budgetpropositionen. Detta innebär emellertid inte att vi är negativa till pedagogiskt utvecklingsarbete. Tvärtom ser vi det arbetet som en grundförutsättning för att skolan skall kunna utvecklas i enlighet med den målsättning som gäller för den och vilken riksdagen har varit enig om.

Skolöverstyrelsen hade begärt en 25-procentig ökning av detta anslag, som skulle användas till dels nya projekt, dels uppföljning av de nu pågående arbetena.

Det pedagogiska utvecklingsarbetet bedrivs inom många olika områden. Man forskar om samspel och samverkan mellan skola och samhälle, man följer utvecklingsarbetet för handikappade, invandrare och korttidsutbildade och man studerar ungdomens förhållande till alkohol, narkotika och tobak. Man gör också mera konkreta försök, man prövar individuell studiegång och stadielös undervisning och man gör en utvärdering av integrering mellan särskola och grundskola. Man gör vidare vissa försök med undervisning i mindre klasser, och man prövar en individualiserad studiegång.

En uppräknig skulle kunna fortsätta länge. Projekten är många, men hälften av dem är trots allt små; de rör sig kring storleksordningen 100 000 kr. eller mindre.

När undersökningarna är verkställda publiceras givetvis resultaten. Det görs i skolöverstyrelsens verksamhetsberättelse, det görs i publikationer av olika slag.

Utskottsmajoriteten har i betänkandet påpekat detta mot bakgrund av kravet i motionen 816 på en bättre och noggrannare utvärdering av det pedagogiska utvecklingsarbetet – ett krav som vi har fullföljt i reservationen 3. Med detta krav avser vi givetvis inte på något sätt att

resultaten skulle hemlighållas, men en så omfattande forskning, som tillsammans kostar ungefär 30 milj. kr. om året, bör naturligtvis också leda till praktiska resultat. Utvecklingsarbetet och forskningen är till alldeles övervägande del av tillämpad natur, men den tillämpade forskningen och det tillämpade utvecklingsarbetet bör, som vi ser det, kunna leda till konkreta åtgärder och förändringar. Det finns en seghet när det gäller överförandet av resultaten till praktisk verksamhet – och då syftar jag inte på den praktiska försöksverksamheten utan på konkret tillämpning i det allmänna skolväsendet. Detta är naturligtvis en brist.

Tillämpad forskning och tillämpat utvecklingsarbete kan givetvis ha sitt värde även om resultaten därav inte blir omsatta i praktiken. Men då bör utvärderingen ha visat att det inte är lämpligt att så sker.

Jag kan bara peka på ett par forskningsprojekt – utvecklingsprojekt kanske är ett bättre ord – som man har haft. Det gäller frågan om den individualiserade matematikundervisningen – IMU-projektet. Det gäller också olika variationer av språkundervisningen – om den skall grundas på grammatikkunskaper eller inte. Det är en fördröjning här som vi upplever som negativ. Vi har i vår reservation begärt att en praktisk utvärdering och en redogörelse för vilka av de forsknings- och utvecklingsprojekt som bedrivits som har resulterat i förändringar i det dagliga skolarbetet. Vi tycker det är nödvändigt att en sådan redovisning kommer.

Därför har vi i reservationen inte velat biträda den höjning av bidraget som skolöverstyrelsen hade begärt i sitt anslagsäskande och som sedan visserligen skurits ned av utskottet och föredraganden. I stället har vi yrkat på ett oförändrat anslag men i gengäld begärt att en redovisning skall komma till stånd. Därefter lämnar vi möjligheten öppen för regeringen att komma – om så erfordras – till riksdagen med begäran om ökat anslag till forsknings- och utvecklingsarbetet.

Genom en nedskärning av de nu pågående projekten har skolöverstyrelsen visat att man kan öka utrymmet för nya projekt till 8,5 milj. kr. Enligt SÖ:s petiteframställning beräknades kostnaderna för pågående projekt till något mer än 21,5 milj. kr. Det finns alltså även med vårt anslagsyrkande utrymme för nya projekt mot bakgrunden av de upplysningar som skolöverstyrelsen har lämnat i fråga om det pedagogiska utvecklingsarbetet. Denna forskning har betydelse inte minst för de enskilda lärarna. Men en enskild lärare som arbetar i sin skola – även i de fall då han genom publikationer av olika slag kan få en redovisning för forskningsprojekten och kanske också en utvärdering av dem – saknar ofta möjlighet att i sin egen klass, i sin egen arbetssituation, tillämpa de forskningsresultat som har kommit fram. Därför anser vi att det skulle vara värdefullt om man på centralt håll kunde publicera vad som redan är gjort på detta område och också vad man tänker praktiskt applicera av vunna resultat. Vi har föreslagit att pedagogiska nämnden skall få göra detta uppföljningsarbete och denna presentation.

I den debatt som fördes i kammaren i går om mål- och utvärderings-

Onsdagen den
5 mars 1975

*Anslag till skolvä-
sendets centrala och
regionala myndig-
heter m. m.*

projektet, det s. k. MUT-projektet, redogjorde också ordföranden i pedagogiska nämnden för arbetet i nämnden. Han påpekade att nämnden nu börjar komma i gång med sitt arbete. Men han framhöll också att ställningen för nämndens arbete från början var oklar. Man har dock enats om att i första hand fungera som ett rådgivande organ. Vi anser att det mycket väl skulle kunna finnas möjlighet för pedagogiska nämnden att göra ett sådant här redovisningsarbete för riksdagen och för lärarna runt om i vårt land.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen 3, som står under herr Nyhages och mitt namn.

Herr BERNDTSON (vpk):

Herr talman! I ett samhälle som bygger på den kapitalistiska ekonomin är det naturligtvis begripligt att de krafter som bedriver profitjakt inte anser att något område bör vara undandraget deras verksamhet. De krafter som anser att den kapitalistiska ekonomin helt bör ersättas med en socialistisk kan däremot finna områden som redan nu borde undandras profitjakten. Det finns områden där det är särskilt stötande med spekulation. Fråga är väl om inte utbildningsområdet är ett sådant. Det behövs vissa läromedel för att förverkliga de målsättningar som uppgjorts för utbildningen. Men kan det vara rimligt att framställningen av dessa läromedel skall vara en källa till profit?

Vi har haft anledning att vid tidigare tillfällen diskutera den privatkapitalistiska dominansen i läromedelsproduktionen. När regeringen för ett par år sedan kom med en proposition angående samhällsinsatser på läromedelsområdet kritiserade vi från vpk det förhållandet att man inte gjorde försök att bryta den privata dominansen på läromedelsområdet. Vi aktualiserade frågan om statlig produktion av läromedel och föreslog att frågan om förstatligande av de dominerande företagen på läromedelsområdet eller andra former för statlig läromedelsproduktion borde prövas.

Det finns ett par viktiga fakta som bör observeras i sammanhanget. Läromedelsutredningen konstaterade att läromedelsproduktionen "är så starkt koncentrerad till vissa företag att man kan tala om monopolistiska tendenser". I en prisundersökning fastslogs att "läroböcker för grundskolan och gymnasiet i genomsnitt alltid är förslagen framgångsrika projekt". Dessa fakta betydde dock inte mycket för regering, utbildningsutskott och riksdag den gången. Allt skulle i stort förbli som det var.

I motionen 1368 till årets riksdag föreslår vänsterpartiet kommunisterna att Esselte Studium och av Esseltekoncernen kontrollerade läromedelsföretag förstatligas.

Esseltekoncernen, som är Västeuropas största i sitt slag, behärskar omkring 50 % av den svenska marknaden. Även om läromedelsproduktionen alltfjämt uppvisar ett stort antal företag, så är koncentrationsprocessen påtaglig och Esselte är en jätte på området.

Vad som särskilt bör uppmärksammas är att samhällets andel av lä-

läromedelsproduktionen inte är större än ca en tiondel av läromedelsmarknaden. Samtidigt får samhället – stat och kommun – betala huvudparten av de läromedel som kommer till användning.

Den privata dominansen på detta område förvrider läromedelsproduktionen. När producenter har som ledtjänna att läromedel skall vara "för förlagen framgångsrika projekt" är det inte nytänkande och pedagogiskt utvecklingsarbete som får göra sig gällande. Det är inte säkert att pedagogiska krav är mest lönsamma för förlagen, men de kraven kan vara av stor vikt för undervisningen. Den rådande situationen kan motverka utbildningspolitiska strävanden om dessa inte stämmer överens med förlagens kalkyler och profitintressen.

Utbildningsutskottet avstår från att diskutera de principiella frågorna i förstatligandekravet och nöjer sig med att hänvisa till sitt ställningstagande för två år sedan, som man inte finner anledning att ändra. Talet om den splittrade läromedelsmarknaden – som man då byggde sin ståndpunkt på – kan inte vara något skäl mot ett förstatligande av de verkligt dominerande företagen på området. Därtill kommer att koncentrationsprocessen förändrar även den bilden.

I vpk-motionen aktualiseras också kravet på representation för utbildningsväsendet i alla viktiga läromedelsföretags styrelser och ledande organ – oavsett om de är statliga eller privatägda.

Utbildningsutskottet bestrider att en sådan representation kan anses motsvara statens och anställdas representanter i företags styrelser. Utskottet vill se det som partsrepresentation och talar om "inte önskvärda konsekvenser även på andra områden om motionärernas önskemål tillgodoses".

De skäl som utbildningsutskottet åberopar mot motionskravet kan i själva verket tala för detsamma. Utskottet talar om "partsrepresentation", men vilken part är det fråga om? Det är den part som utformar utbildningspolitikens målsättning som har ansvaret för denna målsättnings genomförande – där läromedlen spelar en icke oviktig roll – och som också svarar för huvuddelen av kostnaderna för de läromedel som produceras. I den mån som den föreslagna representationen skiljer sig från övrig representation från stat och anställda i företags styrelser är det enbart till stöd för att just i läromedelsföretagen en sådan representation borde anses väl befogad.

Det kan inte ha varit någon större huvudvärk för de borgerliga ledamöterna i utbildningsutskottet att skriva under på avslagsyrkandet i vpk-motionen. Men om man från socialdemokratiskt håll menar allvar med allt tal om inflytande, så borde den rådande situationen på läromedelsmarknaden kännas besvärande. Läromedelsproduktionen bör väl ändå tillhöra de områden som skall undandras den privata spekulativen. Från vpk finner vi det angeläget att åtgärder vidtas och att detta sker utan dröjsmål.

Till utbildningsutskottets förevarande betänkande har fru Lantz och fru Nordlander fogat reservationer i enlighet med yrkandena i motionen

Onsdagen den
5 mars 1975

*Anslag till skolvä-
sendets centrala och
regionala myndig-
heter m. m.*

1368. och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! På två punkter i förevarande betänkande har utbildningsutskottet inte blivit enhälligt, och jag skall nöja mig med att här i debatten ta upp de båda punkterna.

Från moderata samlingspartiet har man velat minska anslaget till pedagogiskt utvecklings- och forskningsarbete med 3 360 000 kr. i förhållande till budgetpropositionen. Jag tror emellertid att man har tänkt fel, när man föreslagit den minskningen. I själva verket är det så, att den ökning av anslaget från nuläget med det belopp som föreslagits inte innebär något annat än ett bibehållande av den forsknings- och utvecklingsvolym som vi nu har. Det är inte alls tal om någon ökning av verksamheten, utan här gäller det pengar som behövs för att med hänsyn till kostnadsutvecklingen kunna fortsätta arbetet med den volym som det nu har. Om riksdagen följde den moderata reservationen skulle det betyda att vi på detta utomordentligt viktiga område minskade samhällets åtaganden, och det har utbildningsutskottets majoritet inte velat vara med om. För att kunna klara de stora problem vi har att brottas med i vårt skolväsende är det av största betydelse att vi kan få så mycket kunskaper som möjligt om de pedagogiskt bästa metoderna, och därför är en satsning på forskning och utveckling här utomordentligt betydelsefull.

Jag vill vidare erinra om att skolöverstyrelsens pedagogiska nämnd har till uppgift att följa utvecklingen och göra de utvärderingar som kan bedömas vara nödvändiga. Utskottet hävdar att det i pedagogiska nämndens verksamhetsberättelser redovisas på ett tillfredsställande sätt vilket viktigt forsknings- och utvecklingsarbete som pågår. Vi har inte velat vara med om en nedrustning på detta område – det är just en nedrustning som man från moderata samlingspartiet yrkar på i detta fall.

Sedan återkommer vpk till ett yrkande som man hade för två år sedan om förstärkning av läromedelsproduktionen. Jag sade den gången att jag för min egen personliga del av ideologiska skäl skulle önska att det vore möjligt att göra ett sådant förstärkning. Jag kunde givetvis inte tala på hela utskottets vägnar, eftersom meningarna kan gå isär mellan företrädare för olika partier.

För min egen del och för den grupp som jag företräder är det angeläget att få ett så stort inflytande från samhällets sida som möjligt när det gäller produktion av läromedel. Men när alla inom utskottet med undantag av vpk:s representant för två år sedan sade att samhället inte kunde överta läromedelsproduktionen, hänvisade vi till de praktiska skälen. Läromedelsproduktionen, sade vi, är uppdelad på ca 700 företag och det är faktiskt omöjligt att gå in i dem alla. I år har vpk begränsat sitt yrkande till att ömlätta ett enda och det största och väsentligaste av de privata läromedelsföretagen. Det är möjligt, jag vill inte stänga dörren, att den dagen kommer då ett företag av den typen kommer att inlemmas i den statsägda

produktionsverksamheten. Jag säger "det är möjligt" och för min egen del skulle jag gärna se en sådan utveckling. Utskottet har nöjt sig med att hänvisa till vad som sades för två år sedan, att det av praktiska skäl inte är möjligt att komma fram den vägen.

Till herr Berndtson vill jag ytterligare säga att det system som beslutades dels för två år sedan, dels förra året med en utvecklad granskning av och information om läromedel liksom det anbudsförfarande man håller på att organisera upp just nu ger det allmänna ett betydligt större inflytande och en betydligt större kontrollmöjlighet över läromedelsproduktionen än herr Berndtson anar. Det är inte så att man kan låta privatkapitalistiska avsikter styra läromedelsproduktionen, därför att när det här informationssystemet blir utbyggt blir det kommunerna själva som har att välja bland granskade och rekommenderade läromedel. Då är det andra synpunkter som styr produktionen av läromedlen än de rent privatkapitalistiska.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nu har sagt yrkar jag bifall till utbildningsutskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet nr 3.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Utskottets ordförande påpekade att vårt förslag skulle innebära att samhällets åtaganden minskar. Jag vill erinra om att man också kan se en redogörelse av den typ vi begär som att samhällets åtaganden ökar. Men om man enbart vill knyta vårt förslag till anslags-tilldelningen är det alldeles riktigt att det innebär en nedskärning. Man kan också formulera det så som att det innebär en besparing.

Vi hade i går en skoldebatt, och jag vill bara erinra om två mycket stora utvecklingsarbeten inom skolöverstyrelsen som har kostat miljoner och som icke har lett till någonting.

Det första är IMU-projektet. Åtminstone är det väl troligt att resultaten av detta projekt inte har inneburit någonting annat än att man upptäckt att det var fel så att säga. Naturligtvis ligger det ett värde i sådant utvecklingsarbete också.

Det andra utvecklingsarbetet är MUT-projektet, och där förväntar man sig att skolöverstyrelsen kommer att besluta om nedläggning. I detta projekt har ungefär 400 personer varit sysselsatta.

Vi är inte emot att ett utvecklingsarbete bedrivs, men vi begär att vi skall få någon form av valuta för det och vi begär att få redovisat vad det praktiskt har lett till. Mot den bakgrunden har vi ansett att redan pågående projekt, för vilka skolöverstyrelsen begärt drygt 20 milj. kr. och där läroplansarbetet kanske är det allra viktigaste, givetvis skall få fortsätta. Vårt anslag rymmer därtill medel för nya projekt, och det tycker vi är tillräckligt. Det innebär inte att nu pågående projekt skall avbrytas i annan form än vad skolöverstyrelsen själv kommer att besluta om.

Onsdagen den
5 mars 1975

*Anslag till skolvä-
sendets centrala och
regionala myndig-
heter m. m.*

Herr BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Det är naturligtvis bra med positiv inställning till tanken på samhällelig produktion av läromedel men, herr Alemyr, det räcker inte med aldrig så positiva ord – utan handling förändras inte den privata spekulationen i läromedel. När tror man f. ö. från socialdemokratiskt håll att man kan få de borgerliga med på en ändring? I sådana här frågor måste man ta strid om man menar allvar med sin inställning.

Jag vill påpeka att vänsterpartiet kommunisterna i den här frågan företräder en uppfattning som kom till uttryck och fick en bred anslutning i remissbehandlingen av läromedelsutredningen, där bl. a. LO anförde att läromedelsproduktionen borde ligga helt i samhällets egna företag. SSU anförde att det för att hävda den svenska skolans mål är av avgörande betydelse att samhället får grepp över utvecklingen av nya läromedelsmedia. ABF påpekade att samhället är den största läromedelskonsumenten och att detta med nödvändighet måste innebära möjligheter för samhället att få inflytande över läromedelsproduktionen. Det var också ett betydande antal motioner i ämnet på den socialdemokratiska partikongressen 1972. Med andra ord är det vi i vpk som företräder stora grupper som herr Alemyr söker sitt stöd hos. Herr Alemyr däremot företräder illa dessa gruppers uppfattning i denna viktiga fråga.

Jag tycker heller inte att man kan anföra splittringen bland producenterna på läromedelsmarknaden som skäl mot ett förstatligande av de dominerande företagen. Skall ett förstatligande i så fall kunna bli aktuellt först om koncentrationsprocessen leder till att t. ex. Esselte slukar alla de mindre producenterna? Så kan man väl ändå inte se på en så viktig fråga.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Jag har ju för en stund sedan erinrat om vilka åsikter jag för två år sedan framförde när den här frågan senast var aktuell. Jag är principiellt av den uppfattningen att det vore värdefullt om staten kunde äga en betydligt större del av läromedelsproduktionen än f. n. När utskottet för två år sedan anslöt sig till propositionens förslag hänvisades det i betänkandet till de praktiska skäl som gjorde att det icke var möjligt att då göra något ingripande. De praktiska skälen kvarstår. Jag har, herr talman, i dag icke i något stycke givit avkall på min personliga ideologiska grunduppfattning på den här punkten.

När det gäller anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete sade fru Sundberg att man från moderata samlingspartiets sida vill ha någon form av valuta för de insatser man gör för det här arbetet. Det är synd att inte vice ordföranden i skolöverstyrelsens pedagogiska nämnd – moderata samlingspartiets representant i detta viktiga organ – begärt ordet i den här debatten. Det skulle vara mycket värdefullt för oss alla att få reda på om alla ledamöterna i moderata samlingspartiets riksdagsgrupp tycker att det är så illa ställt med arbetet som dagens talesman för partiet, fru Sundberg, har gjort gällande.

Herr BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Alemyr: Låt oss förverkliga principerna! Är man principiellt för en sådan lösning bör den förverkligas. Det kommer alltid att resas "praktiska" skäl mot kraven att överföra produktionen i samhällets ägo. Det är bara fråga om vi skall ge vika för dessa skäl. Skall vi inte också titta på den utveckling som sker på läromedelsmarknaden, den fortsatta koncentrationen och de prismässiga problemen i sammanhanget. Förslaget till nytt socialdemokratiskt partiprogram talar om att företag skall "överföras i samhällets ägo" i all den omfattning det är nödvändigt för att ta till vara gemensamma intressen. Här, herr Alemyr, föreligger enligt vår mening en sådan nödvändighet.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag skall be att för herr Alemyr få läsa upp vad pedagogiska nämndens ordförande sade i gårdagens debatt:

"Det är alldeles givet att pedagogiska nämndens ställning från början varit ganska oklar. Jag vill därmed dock inte ha sagt att det inte är möjligt att följa de instruktioner som givits för dess arbete. Men eftersom nämndens uppgift var helt ny när dess arbete började, har detta under en ganska lång inledande period varit mycket trevande. Jag tror att man bör ge en nämnd som denna, med en så pass svår uppgift, tid på sig att komma in i en riktig arbetsgång."

Jag är övertygad om att vice ordföranden i pedagogiska nämnden, liksom jag själv, instämmer i ordförandens redogörelse för de svårigheter som vilar på nämnden i början av dess arbete. Men pedagogiska nämndens ordförande sade också att man nu har börjat komma i gång med sitt arbete. Det är mot bakgrund härav som vi tycker att nämnden skulle kunna få till uppgift att lägga fram en redogörelse för vilken praktisk nytta som det pedagogiska utvecklingsarbetet har medfört. Vi vet att det har lett till förändringar på läroplansområdet, men det förekommer också åtskillig annan forskning som jag gav exempel på i mitt första anförande, och vi tycker att det vore rimligt att en redogörelse presenterades för vad den praktiskt har resulterat i. När man lyssnar på herr ordföranden i utskottet verkar det som om så gott som allt utvecklingsarbete har resulterat i praktiska åtgärder i det dagliga skolarbetet. Ingen skulle vara gladare än jag om så vore fallet; det skulle i så fall visa att de medel som vi satsat på pedagogiskt utvecklingsarbete helt och fullt kommit till nytta.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Fru Sundberg hänvisar till pedagogiska nämnden och det uttalande som dess ordförande gjorde i går. Såvitt jag vet har emellertid pedagogiska nämnden inte yrkat på minskade statliga bidrag till pedagogiskt utvecklings- och forskningsarbete. Den vill ha de pengar som nu utgår. Jag vidhåller att fru Sundberg inte på någon punkt har

Onsdagen den
5 mars 1975

*Anslag till skolvä-
sendets centrala och
regionala myndig-
heter m. m.*

kunnat hävda att det inte är nedrustning av detta viktiga arbete som hon i sin reservation yrkar på.

Till herr Berndtson vill jag säga följande. Jag hänvisade i mitt första anförande till den nya organisation för granskning och registrering av läromedel som riksdagen har fattat beslut om. Jag upprepar att detta kommer att leda till ett avsevärt minskat inflytande för de privata producenterna och till en väsentlig ökning av samhällets inflytande på detta område. Det här organet trädde till den 1 juli 1974 och har alltså ännu inte haft ett år på sig att verka. Jag tror det finns anledning att avvakta något för att se om vi inte via de här nya metoderna för granskning och registrering av läromedel kan få ett betydligt ökat inflytande för de allmänna intressena när det gäller läromedelsproduktionen.

Fru. SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag vill än en gång erinra om att i reservationen finns uttryckt att regeringen skall kunna lägga fram förslag om ökad medeltilldelning till pedagogiskt utvecklingsarbete, om detta anses befogat när redovisningen är gjord.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt

Punkten 4

M o m. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fru Lantz och fru Nordlander, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 4 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Lantz och fru Nordlander.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 18

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Lantz och fru Nordlander, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Anslag till skolväsendets centrala och regionala myndigheter m. m.

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 4 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Lantz och fru Nordlander.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 300
Nej - 19

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru Sundberg och herr Nyhage i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 6 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru Sundberg och herr Nyhage i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 272
Nej - 45
Avstår - 1

*Tillstånd för
politiska organisa-
tioner att anordna
lotteri***§ 20 Tillstånd för politiska organisationer att anordna lotteri**

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 7 med anledning av motion om tillstånd för politiska organisationer att anordna lotteri.

I detta betänkande behandlades motionen 1975:927 av herr Åkerlind (m), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen begärde förslag till sådan ändring i lotteriförordningen att politiska organisationer kunde erhålla tillstånd till lotteri enligt samma grunder som gällde för övriga organisationer och utan anknytning till representation i beslutande församlingar.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975:927.

Reservation hade avgivits av herrar Regnéll (m) och Komstedt (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen i anledning av motionen 1975:927 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. av herr Svensson i Malmö (vpk) och
2. av herr Nyquist (fp).

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Vi har i dag att behandla en motion rörande vidgad rätt för politiska partier att anordna rikslotterier. F. n. gäller det systemet att endast politiska partier med riksomfattning och sådana som dessutom är representerade i riksdagen har rätt att ordna rikslotterier, medan andra partier får ordna länslotterier eller mer begränsade kommunala lotterier, om de är representerade på det kommunala planet. I motionen föreslås att möjligheterna skall vidgas för rikspolitiska organisationer att ordna rikslotterier oavsett om organisationerna är representerade i riksdagen.

Man kan säga att denna fråga inte är så särskilt viktig från ekonomisk synpunkt, men säkerligen är den det från principiell allmänpolitisk synpunkt. Den vidgning av rätten till rikslotterier som nu föreligger har inte begagnats i större utsträckning av de politiska partierna. Moderata samlingspartiet har f. n. inget rikslotteri. Om jag är rätt underrättad har inte heller folkpartiet något, medan centerpartiet har ett sådant. Ett rikslotteri är förenat med mycket arbete. Det har berättats för mig att centern räknar med att nettoinkomsten av dess rikslotteri blir 100 000 kr. Jag skulle föreställa mig att man då inte alls har tagit hänsyn till den frivilliga gratisarbetskraft som partiet har till förfogande. Skulle man göra det och

räkna med rimlig timlön, hade lotteriet kanske gått med förlust. Å andra sidan är det naturligtvis ett sätt för partiets medlemmar att dra sitt strå till stacken och bidra till partiets verksamhet. Klart är emellertid att det inte är det ekonomiskt mest lönande sättet för ett parti att skaffa pengar till sin verksamhet.

Däremot gäller motionen en principiellt mycket viktig fråga. Den nuvarande principen att endast de partier som har representation i riksdagen skall få anordna rikslotterier är ganska betänklig. Man har infört en regel om att ett parti måste få mer än 4 % av rösterna för att bli representerat i riksdagen. Detta är en regel som vi har accepterat av praktiska och allmänpolitiska skäl i syfte att få en arbetsduglig riksdag. Det finns inga invändningar att göra mot det systemet. Men att applicera det på en helt annan fråga, nämligen de ekonomiska möjligheterna för olika partier att verka, är en annan sak. De politiska partier som inte har representation i riksdagen är redan kraftigt handikappade i förhållande till andra partier.

Har man 3,9 % i riksdagsvalet, får man inget statsstöd. Har man 4,1 %, får man ett grundbidrag på 1,5 milj. kr. – det höjdes förresten förra året med några tusental kronor – som i första hand är avsett att ge partiet möjlighet att hålla ett kansli men som naturligtvis samtidigt är ett användbart instrument för den allmänna politiska verksamheten. Dessutom får man 85 000 kronor i statligt stöd för varje riksdagsman. Det betyder t. ex. för KDS att om det inte hade funnits någon spärr så skulle det partiet ha haft sex eller sju riksdagsledamöter och därmed ett stöd för kansliet med drygt 1,5 milj. kr. och dessutom en halv miljon kronor för det antal mandat partiet kommit upp till här i riksdagen. Det skulle med andra ord betyda ett stöd med 2 milj. kr.

Mot den bakgrunden är det ju något barockt att förbjuda sådana partier att ordna rikslotterier och sålunda beta dem andra möjligheter att förbättra sin ekonomiska ställning. Det förefaller mig därför fullt riktigt och i linje med det beslut som fattades förra året, när man öppnade ökade möjligheter för dessa partier att ordna lotterier på lokal basis, att ta steget fullt ut och också låta dem ordna rikslotterier.

Utgångspunkten måste dock vara att det rör sig om partier som har en viss betydelse, partier med en lokal representation i flera delar av landet. I förra årets kommunistiska motion talades det om "en riksomfattande kommunal representation". Någonstans måste gränsen dras, och det är ju rimligt att ett parti för att få en sådan här rätt skall utöva någon effektiv politisk verksamhet, vilket kommer till synes om det har representanter i ett flertal primärkommunala organ eller landsting.

Nu tycks nästan en majoritet i riksdagen vara för en sådan här utvidgning. Vid debatten om samma sak förra året var det åtskilliga från folkpartiet som instämde. I det särskilda yttrande som folkpartiet har avlämnat i år i näringsutskottet uttalar man sig mycket positivt i princip om detta, men man säger att med hänsyn till att 1972 års lotteriutredning kommer att ta upp frågan så vill man inte nu ta definitiv ställning. Det är litet lustigt att detta yttrande är undertecknat av herr Nyquist, som

Onsdagen den
5 mars 1975

*Tillstånd för
politiska organisa-
tioner att anordna
lotteri*

förra året instämde i fru Anérs uttalande om att han stödde den kommunistiska reservation som då låg på riksdagens bord. Han ville alltså då medverka till ett positivt beslut, men i år har han hängt upp sitt avståndstagande på en hänvisning till lotteriutredningens arbete.

Jag är inte särskilt imponerad av hänvisningen till en sittande utredning. Sådana hänvisningar är ju ett vanligt knep i olika sammanhang. Den här utredningen arbetade även förra året, men då var det inte allvarligare än att regeringen lade fram en proposition med förslag om en vidgning av rätten att ordna lotterier. Såväl vpk som en hel del folkpartister och även ledamöter från moderata samlingspartiet stödde förslaget om en sådan utvidgning. Att det pågår en utredning förefaller mig därför inte vara något bärande skäl. De principiella synpunkterna är redan avklarade genom föregående års proposition.

Det har sagts under behandlingen i utskottet att det är trångt på den här fronten. Det må vara hänt att flera ideella organisationer för hjälpverksamhet i olika former får en väsentlig del av sitt ekonomiska stöd från lotterier och att det är en viss trängsel. Men hade nu folkpartiet och moderaterna ordnat rikslotteri hade det naturligtvis varit något trängre. Här finns tydligen ett visst utrymme som i realiteten kanske kunde ställas till förfogande för andra. Det existerar alltså redan ett outnyttjat utrymme.

Vidare har det, som jag nyss nämnde, sagts att rikslotterier inte är särskilt lönande för partierna. Det kan vara riktigt. Men det finns kanske vissa partier som har möjlighet att bedriva ideell verksamhet i större omfattning. Deras medlemmar är kanske beredda att arbeta gratis, t. ex. göra reklam, distribuera lotter osv. I så fall blir det ju förhållandevis mer lönande. Det låter visserligen vackert när man framför detta argument och sålunda visar omtanke om andra politiska partiers ekonomi, men det är knappast riksdagspartiernas sak att i detta avseende tänka för de partier som nu ställs utanför, huruvida deras ekonomi skulle gagnas av utvidgning av rätten eller inte. Det förefaller därför inte vara ett särskilt bärande skäl.

Vid näringsutskottets betänkande har också fogats ett särskilt yttrande av herr Svensson i Malmö. Han har i motsats till föregående år nu plötsligt hänvisat till lotteriutredningen – som föregående år inte hindrade vpk från att lägga fram en motion av precis samma innehåll som den vi nu behandlar. Det är något gåtfullt att vpk således inte skulle vara berett att i år stödja ett förslag som man själv förra året lade fram i en motion.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till den reservation som är fogad vid näringsutskottets betänkande nr 7 och som är undertecknad av herrar Regnéll och Komstedt.

Herr PETERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Herr Siegbahn har berört de principiella frågorna i detta ärende. Den reservation som har framförts här talar om parti som vunnit

*Tillstånd för
politiska organisa-
tioner att anordna
lotteri*

omfattande representation i kommunfullmäktige. Man kan naturligtvis tvista om vad det är som reservationen avser. Menar man representation över hela landet eller omfattande representation i olika kommuner? Man kan få olika uppfattning om vad reservanternas egentligen menar med omfattande representation i kommunfullmäktige. Jag förmodar att herr Siegbahn menar ett parti som har representation i flera kommuner. Reservanternas kräver att ett sådant parti skulle få anordna rikslotterier för finansiering av politisk verksamhet trots att partiet inte är representerat i riksdagen, såsom nuvarande regler kräver. Detta skulle också gälla de lotterier som länsstyrelserna lämnar tillstånd till.

Jag frågar mig: Vad är det egentligen som gör att rikslotterier är så åtråvärda? Så sent som i fjol vidgades rätten att anordna lotterier till förmån för politisk verksamhet, innebärande att parti som är representerat i kommunfullmäktige kan få tillstånd av polismyndigheten att anordna lotteri om insatsen uppgår till högst 30 000 kr. Om insatsen uppgår till högst 200 000 kr. kan tillstånd beviljas av länsstyrelsen. Det betyder att ett parti som har fyllt dessa krav inom en kommun eller inom polismyndighetens område kan få sälja 15 000 lotter till ett pris av 2 kr. per lott respektive 100 000 lotter inom länet.

Även om man får anordna ett rikslotteri måste man ju placera ut lotterna i kommunen eller i länet. Jag vet av erfarenhet att lyckas man sälja 15 000 lotter på ett år i en kommun så har man gjort ett bra jobb. Därför kan jag inte se att man skulle vinna så mycket på att få tillstånd att anordna rikslotteri. Ett parti som har omfattande representation i kommunfullmäktige kan ju på alla de ställen där partiet är representerat och i övrigt fyller ställda krav anordna sådana lokala lotterier. Jag föreställer mig att det måste vara lättare för partiet att sälja sina lotter där, eftersom man är känd på orten, och det kan betyda en del.

Jag har genom riksdagens upplysningstjänst tagit reda på hur det ser ut på rikslotterimarknaden i dag. Herr Siegbahn nämnde ordet trångt – och det är verkligen trångt på den marknaden. År 1973 anordnades 47 rikslotterier med 16 284 000 lotter. Under 1974 anordnades 49 lotterier med 16 849 000 lotter. Dessa lotter har haft varierande pris, men man kan få fram att genomsnittet är ungefär 4 kr. Det är alltså mycket pengar det rör sig om.

Jag har sysslat litet med försäljning av lotter och organisation av lottförsäljning under min tid som ombudsman, och jag försäkrar att många av lotterna har gått tillbaka till lotterierna osålda. Hur många som nu returneras har jag inte kunnat få reda på, men jag vet att det är ett betydande antal. Därför tror jag inte att man hjälper partierna att finansiera sin verksamhet genom att göra det lättare för dem att anordna rikslotterier.

Med den beräkningsgrund herr Siegbahn har när det gäller kvalifikationerna – dvs. omfattande representation – skulle, såvitt jag kan se, bara ett enda parti komma i åtnjutande av denna förmån. Man löser således inga principfrågor på det sättet.

Utskottet hänvisar i sitt betänkande till 1972 års lotteriutredning, som har till uppgift att utreda samhällets reglering av lotteriverksamheten. Den skall också se över vilka typer av sammanslutningar som bör få anordna lotterier. Man vet inte exakt när utredningen kommer att lämna sitt betänkande, men det blir troligen under nästkommande år. I avvaktan på det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Lagar och förordningar måste alltid bygga på rättslig logik och konsekvens. Man får inte utforma dem med det medvetna syftet att vissa fysiska eller juridiska personer med i övrigt samma utgångsläge rättsligt behandlas olika. I det föreliggande fallet kan man teoretiskt ta ställning på två sätt, med bibehållen logik och konsekvens. Antingen är man lika restriktiv mot alla politiska organisationer med riksanslutning eller också måste man – vilket vpk anser att man bör göra – i princip ge alla riksorganisationer samma möjlighet inom den tillgängliga ramen. Men under inga omständigheter får man dra gränser för rättslig särbehandling i den öppna avsikten att hjälpa viss organisation och utesluta annan med samma eller likartad förutsättning.

I moderatreservationen hävdar inte reservanterna någon vare sig negativ eller positiv likställighetsprincip. De säger bara att praxis ytterligare bör något uppluckras. Man flyttar alltså diskrimineringens gräns så att en viss organisation gynnas. Det är, menar vi, oacceptabelt. Man får inte skriva lagar med syftet att hjälpa vpk eller KDS separat.

Låt mig dra ännu en parallell. Om Andersson och Pettersson befinner sig i samma utgångsläge måste man i den juridiska logikens namn besluta antingen att Andersson och Pettersson båda skall omfattas av lagens bestämmelser eller att Andersson och Pettersson båda skall ställas utanför lagens verkningsområde. Man kan inte hålla på med sådan kurragömmalek och advokatyri att Andersson hamnar på ena sidan om lagen och Pettersson på den andra. Såvitt mig är bekant är herr Siegbahn juris kandidat och borde ha en viss förståelse för detta resonemang.

Herr NORRBY (c):

Herr talman! Bara några få ord i denna fråga. Jag finner herr Siegbahns resonemang vara halsbrytande. Jag tror inte att de som har stiftat lagen egentligen varit inne på de tankegångar som herr Siegbahn anmärkt på. Jag är ledamot i lotteriutredningen och skulle från den utgångspunkten vilja ställa en liten fråga till herr Siegbahn om hur han ser på ett utsträckande av möjligheterna för politiskt parti – som det nu gäller – att anordna rikslotterier. Möjligheterna för politiska partier att få tillstånd till lotterier är ju jämfört med den tid under vilken lotteriverksamhet över huvud taget bedrivits av ganska sent datum. Det är väl detta förhållande som gjort att viss tveksamhet förekommit på detta område.

Idrotten är – man kanske skall säga på gott och ont – den största lottförsäljaren i vårt land. Myndigheterna visar en rätt stor restriktivitet

vid behandlingen av lotterianordnarnas ansökningar om tillstånd till lotterier. Idrottsföreningar och andra organisationer med lokal anknytning får i allmänhet bara tillstånd till lotterier för försäljning inom polisdistrikten. Idrottsorganisationer och andra ideella organisationer med verksamhet inom länet får i allmänhet också länet som försäljningsområde, medan riksorganisationerna har möjligheter att anordna rikslotterier. Jag tror att det är detta synsätt som lagstiftarna tillämpat när de skrivit lagen. Den är – för att använda herr Svenssons i Malmö ord – utformad enligt denna logik. Jag vore mycket tacksam om herr Siegbahn ville förtydliga sig på denna punkt. Det skulle betyda oerhört mycket t. ex. för de ideella organisationerna om man införde en ordning innebärande att lokalt företrädda organisationer även skulle kunna få tillstånd till lotterier med försäljning över hela riket.

Låt mig ta ett exempel. IFK Mora, som anordnar Vasaloppet, önskar i samband med detta anordna ett lotteri och försälja lotterna över hela landet. Man menar från föreningen att detta är riktigt, eftersom man har deltagare i tävlingen från hela Sverige. Skall vi också låta IFK Mora få ett sådant tillstånd? Det är sådana överväganden som i varje fall vi i lotteriuutredningen måste göra innan vi föreslår lagtext i dessa frågor.

Jag undrar vilka konsekvenser detta skulle medföra för övriga anordnare av lotterier på en trång marknad. Jag tror inte att det skulle vara en givande verksamhet. Jag tror att också herr Siegbahn var inne på det förhållandet att rikslotterierna inte alla gånger ger så mycket pengar som man kunde förvänta. Men det är inte det vi skall diskutera utan vilken princip vi skall hålla oss till.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Herrar Norrby och Jörn Svensson i Malmö har angripit mig från rakt motsatta utgångspunkter. Jag kan omedelbart lugna herr Norrby med att utgångspunkten för mitt resonemang om en utvidgning enbart avsåg politiska organisationer med riksspridning. Det är ju det vi diskuterar. Självfallet har jag inte yttrat mig vare sig för eller mot kraven på att lokala organisationer skall få anordna rikslotterier. Det är inte det vi nu har att ta ställning till.

Herr Jörn Svensson påstod i ett ganska underligt inlägg att en moderat riksdagsman i en av de motioner vi nu behandlar öppet skulle syfta till att utesluta andra organisationer i detta sammanhang. Med "öppet" skulle i detta fall avses motsatsen till hemligt. Jag förstår inte varifrån han har fått detta. Det gäller bara utvidgning under vissa förutsättningar av tillämpningen av de grunder, som Kungl. Maj:t föreslog riksdagen förra året, till att nu även gälla rikslotterier.

Jag vill här skjuta in till herr Norrby att det inte rör sig om någon lagstiftning utan om ett uttalande i propositionen 51 förra året, där regeringen tog upp frågan om en utvidgning och därvid stödde sig på ett yttrande av den lotteriuutredning som herr Norrby själv sitter med i. Utredningen konstaterade att det vore rimligt om organisationer som hade

Onsdagen den
5 mars 1975

*Tillstånd för
politiska organisa-
tioner att anordna
lotteri*

representanter i kommunfullmäktige och landsting finge anordna lotteri i sin kommun eller i sitt landstingsområde, och det anslöt sig Kungl. Maj:t till. Det var dessa synpunkter som riksdagen i sin tur sade sig gilla.

Nu är det alltså bara fråga om att utvidga de här bestämmelserna till riket som helhet, och det är som sagt inte fråga om någon lag utan om vilken praxis myndigheterna skall tillämpa. Därför är det totalt likgiltigt vad moderata samlingspartiet eller jag eller någon här i riksdagen kan ha för hemliga eller öppna avsikter med motionen, vilket herr Jörn Svensson i Malmö talade om. Det relevanta är vad som står i riksdagens protokoll och i näringsutskottets betänkande om det beslut som sedan skall tillämpas av regeringen. Herr Jörn Svensson får således anklaga regeringen, om han anser att detta beslut tillämpas på ett olämpligt sätt.

Herr Jörn Svensson frågade mig vad jag menade med att tillstånd skulle ges parti med omfattande lokal representation. Jag följde egentligen bara den kommunistiska motionen från föregående år, som jag tyckte inte var så tokig. Där stod nämligen precis så här, men tydligen är det nödvändigt att jag läser upp vad vpk självt har ansett i frågan.

Herr Jörn Svensson sade i sin reservation förra året, utan att över huvud taget uttala sig om de allmänna synpunkter som nu har kommit fram, kort och gott: "Rätten att anordna lotteri bör därför inte påverkas av i vad mån en politisk organisation har viss representation i riksdagen eller ej." Han tog alltså inte avstånd från den synpunkt jag nu har framfört, nämligen att en organisation skall ha representation i kommunfullmäktige eller landsting.

I den motion som väcktes av herr Berndtson m. fl. förra året konstaterades att propositionens förslag om utvidgad rätt för politiska partier att anordna lotterier var ett framsteg. Motionärerna fortsatte sedan så här:

"Tillstånd skall dock endast gälla lotterier som bedrivs inom landstingsområdet eller kommunen. Ett parti med riksomfattande kommunal representation skulle därigenom inte kunna få tillstånd till ett rikslotteri, om det inte är representerat i riksdagen. Denna begränsning finner vi omotiverad."

Det är precis vad jag också har sagt, och det är därför reservationen föreligger.

För att inte herr Jörn Svensson skall få en billig poäng skall jag kanske lägga till att motionärerna i fortsättningen sade:

"Det kan även ifrågasättas om representation i landsting och kommuner bör uppställas som ett villkor för lotteritillstånd."

Ja, det kan naturligtvis ifrågasättas, men det är en fråga som vi inte kan avgöra här. Vi har ju 1972 års lotteritredning; låt den fundera på en så komplicerad sak!

Jag har med mitt yrkande här egentligen endast anslutit mig till den kommunistiska motionen, till herr Jörn Svenssons reservation och till näringsutskottets hemställan från förra året förutom till de många ut-

*Tillstånd för
politiska organisa-
tioner att anordna
lotteri*

talanden som då gjordes vid behandlingen av frågan av dels kommunister, dels folkpartister här i riksdagen. Därmed tror jag att jag har klargjort den faktiska situationen.

Naturligtvis är det riktigt att det i dagens läge inte är många organisationer som skulle kunna göra anspråk på att ha en så riksomfattande representation som här har krävts. Den representationen skall dock bedömas av regeringen; det är inte riksdagen och inte heller jag som skall bedöma den. Kanske regeringen säger att för att få anordna ett rikslotteri enligt det beslut som jag hoppas att riksdagen kommer att fatta om några minuter behöver representationen inte vara så riksomfattande. Det räcker med en representation i ett tiotal kommuner, i ett par landsting osv., i olika delar av landet för att man skall kunna säga att en organisation har den karaktären att det är naturligt med rikslotteri. Men om man går igenom mandatfördelningen i kommuner och landsting, är det klart att man konstaterar att det i dagens läge är relativt få partier som kan göra anspråk på att ha en sådan karaktär.

Jag vet inte vad det är som herr Jörn Svensson ömmar för. Vpk är ju representerat i riksdagen för närvarande, men det finns kanske andra partier som står honom nära och som han ömmar för. Annars begriper jag inte riktigt vad det är som bekymrar honom. Man måste ju alltid ha vissa bestämmelser och regler. Eftersom nu herr Svensson hänvisade till min juridiska utbildning, även om den ligger långt tillbaka i tiden, vill jag säga att jag är fullt på det klara med att regler måste finnas. Den regel som i det här fallet tycks vara ganska naturlig är att en organisation som ordnar ett rikslotteri skall ha en viss riksomfattning, och den manifesteras just därigenom att partiet finns representerat med åtminstone ett mandat här och där.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Låt oss inte leka med ord så länge, herr Siegbahn! Jag citerar ur den moderata reservationen: "Den särbehandling av politiska organisationer som blivit resultatet" – dvs. av de gällande bestämmelserna – "är emellertid otillfredsställande." Utmärkt! Det är ett principiellt konstaterande. Logiken skulle då kräva att denna särbehandling borde upphävas. Men då kommer nästa sats i den moderata reservationen: "Utskottet finner det motiverat att möjligheterna för politiska organisationer att anordna lotterier utvidgas ytterligare något."

Först förklarar man sig vara mot diskriminering. När vi då väntar på slutsatsen, kommer bara ett förslag om att flytta gränsen för diskriminering, nämligen så att KDS kommer innanför gränsen. Jag vet inte om herr Siegbahn skall framhärda i att påstå att detta är att slåss för en princip.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Får jag ställa en fråga till herr Siegbahn: Menar Ni att de partigrupper som har representation i kommunfullmäktige och som

Onsdagen den
5 mars 1975

*Tillstånd för
politiska organisa-
tioner att anordna
lotteri*

brukar kallas Kyrktuppens vänner, Kommunens bästa eller vad det nu är – och det finns ju gott om sådana partigrupper i landet – skall kunna anordna ett rikslotteri?

Jag vill bara ha ett ja eller nej som svar på den frågan.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Svaret på frågan är nej. Jag tycker att jag väldigt klart talade om nyss att det bara är rikspolitiska partier som skall få anordna rikslotterier.

Till herr Svensson i Malmö vill jag säga att jag nog tycker att hans förmåga att läsa innantill och tolka kanske inte är så utvecklad. Vi skall väl inte förlänga den här debatten för mycket. Men jag vidhåller fortfarande att det är en fullt logisk tankegång som finns i reservationen. Däremot kan kanske diskuteras formuleringen "utvidgas ytterligare något". Man skulle kanske ha sagt att rätten att anordna rikslotterier skall utvidgas till att gälla alla partier av den typ vi anser vara ett rikspolitiskt parti – vilken omfattning nu ett sådant parti skall ha i form av representation.

Det är som sagt en absolut logisk slutsats, och den överensstämmer exakt med vad herr Jörn Svensson ansåg för ett år sedan – liksom den ledamot från vpk som då var motionär.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Regnéll och Komstedt, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 7 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Regnéll och Komstedt.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Siegbahn begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 246

Nej – 50

Avstår – 18

§ 21 Föredrogs
Civilutskottets betänkande
Nr 2 med anledning av motioner om länsrätterna, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 22 Anmälades och bordlades
Proposition
Nr 40 om kommunal konsumentpolitisk verksamhet m. m.

§ 23 Anmälades och bordlades
Motioner
Nr 1831 av herr *Sellgren m. fl.*
Nr 1832 av herrar *Olsson* i Edane och *Svensson* i Eskildtuna med anledning av propositionen 1975:13 om lokalradio och vissa andra rundradiofrågor

§ 24 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 5 mars

Nr 103 av herr *Sjöholm* (fp) till herr socialministern om åtgärder för att förhindra rättsförlust inom sjukförsäkringen:

Det händer att enskilda trots att alla materiella förutsättningar bevisligen är uppfyllda förlorar rätten till exempelvis sjukpenning på grund av att vederbörande inte förmår visa att en viss blankett kommit myndigheterna till handa. Den ekonomiska förlusten kan uppgå till betydande belopp.

Bör det enligt statsrådets mening åligga myndigheterna att hos allmänheten inpränta nödvändigheten av att begagna befordringssättet rekommenderad försändelse med mottagningsbevis i de fall där den enskilde lider rättsförlust på grund av oförmåga att visa att viss blankett avsänts?

Nr 104 av herr *Torwald* (c) till herr kommunministern om bekämpning av oljeskador:

Vi har nyligen haft ett relativt stort oljeutsläpp i Öresund. Vilka hjälpmedel har utnyttjats för att hindra oljan att flyta i land på stränderna och hur har de fungerat?

Nr 105 av herr *Winberg* (m) till herr finansministern om åtgärder för att motverka nackdelarna av försenad underrättelse om fastighetstaxering:

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

*Meddelande om
frågor*

Nr 30

Onsdagen den
5 mars 1975

*Meddelande om
frågor*

Har finansministern observerat att bestämmelserna i 152 § taxeringslagen om åliggande för fastighetstaxeringsnämnd att senast den 15 februari meddela sina beslut till fastighetsägaren i vissa fall i år fullgjorts först med avsevärd försening, och är finansministern beredd att vidta någon åtgärd för att reducera nackdelarna för den enskilde på grund härav?

Nr 106 av herr *Karlehagen* (c) till herr socialministern om statsbidrag för preventivmedel i vissa fall:

Anser statsrådet att statsbidrag bör utgå för att täcka kostnaden för preventivmedel som tillhandahålles i samband med läkarbesök för sjukdom och i samband med efterkontroll av nyförlösta kvinnor?

§ 25 Kammaren åtskildes kl. 15.14.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert